

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2019

Michal Voráček

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Separatistické tendence v Evropě – případ Katalánska a
Padanie**

Bakalářská práce

Autor práce: Michal Voráček

Studijní program: Politologie

Vedoucí práce: PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 29. 4. 2019

Michal Voráček

Bibliografický záznam

VORÁČEK, Michal. *Separatistické tendence v Evropě – případ Katalánska a Padánie*. Praha, 2019. 70 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Rozsah práce: 108 448 znaků včetně mezer

Anotace

Bakalářská práce se věnuje katalánskému a padánskému (severoitalskému) separatismu. Jejím cílem je analyzovat a komparovat separatistické tendence ve dvou evropských regionech, tedy v Katalánsku a v oblasti tzv. Padánie na pozadí historického vývoje v rámci jejich domovských států. Práce je kombinací deskripce a komparativní případové studie a je rozdělena do dvou hlavních částí. Teoretická část vymezuje základní pojmy, které jsou klíčové pro porozumění problematice separatismu a které prostupují celou práci. Dále je v teoretické části stručně představena teorie konfliktních linií Steina Rokkana a Seymoura Martina Lipseta, především pak konfliktní linie centrum-periferie, z níž pak vychází část praktická. Praktická část se pak ve dvou samostatných kapitolách věnuje původu a vzestupu katalánskému, respektive padánskému separatismu, a to s akcentem na historický vývoj analyzovaných regionů, jejich současné postavení v rámci Španělska, respektive Itálie, hlavní faktory ovlivňující separatistické a nacionalistické nálady a na současnou politickou reprezentaci obou regionů. V závěrečné kapitole jsou získaná data komparována s cílem najít základní podobnosti a odlišnosti mezi separatismem v Katalánsku a tzv. Padánii.

Annotation

This bachelor thesis is devoted to Catalan and Padanian (North Italian) separatism. It aims to analyze and compare separatist tendencies in two European regions – in Catalonia and in the region of so-called Padania on the background of the historical development within their home states. The thesis is a combination of a description and a comparative case study and is divided into two main parts. The theoretical part deals with the definition of the basic terms that are crucial for understanding the issue of separatism and that pervade the whole thesis. After that, the cleavage theory of Stein Rokkan and Seymour Martin Lipset is briefly introduced, especially the centre-periphery cleavage on which the analytic part is based. The analytic part deals with the origin and rise of Catalan and, respectively, Padanian separatism, with an emphasis on the historical development of the analyzed regions, their current position within Spain and Italy, the main factors affecting separatist and nationalist tendencies and the contemporary political representation in both regions. In the final chapter, the obtained data are compared with the aim to find the basic similarities and differences between the separatism in Catalonia and so-called Padania.

Klíčová slova

Separatismus, nacionalismus, centrum, periferie, Španělsko, Katalánsko, Itálie, Padánie, Liga Severu

Keywords

Separatism, nationalism, centre, periphery, Spain, Catalonia, Italy, Padania, Lega Nord

Title

Separatist tendencies in Europe – the case of Catalonia and Padania

Poděkování

Na tomto místě bych předně rád poděkoval PhDr. Michaelu Romancovovi, Ph.D. za jeho ochotný přístup a cenné rady, které mi při tvorbě této práce poskytl. Dále bych chtěl poděkovat Stefanu Chiappettovi a Patricii Vlasákové za jejich pomoc s překladem textů z italštiny. V neposlední řadě patří poděkování mé rodině za jejich neutuchající podporu během celého mého studia.

Obsah

ÚVOD	2
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ.....	4
2. TEORIE ŠTĚPNÝCH LINÍ.....	12
2.1 VZTAHY MEZI CENTREM A PERIFERIÍ	12
2.1.1 <i>Centrum</i>	13
2.1.2 <i>Periferie</i>	14
2.2 CENTRALIZACE VS. DECENTRALIZACE.....	15
2.2.1 <i>Unitární systém</i>	16
2.2.2 <i>Federace</i>	17
3. PŮVOD A VZESTUP KATALÁNSKÉHO SEPARATISMU.....	19
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ KATALÁNSKA V RÁMCI ŠPANĚLSKA.....	19
3.1.1 <i>Španělsko v dlouhém 19. století</i>	19
3.1.2 <i>Meziválečné období</i>	21
3.1.3 <i>Frankistické Španělsko</i>	22
3.1.4 <i>Přechod k demokracii a moderní Španělsko</i>	23
3.2 POLITICKO-ADMINISTRATIVNÍ USPOŘÁDÁNÍ ŠPANĚLSKA	25
3.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ KATALÁNSKÝ SEPARATISMUS.....	26
3.4 POLITICKÁ SITUACE V KATALÁNSKU	27
4. PŮVOD A VZESTUP PADÁNSKÉHO SEPARATISMU.....	30
4.1 HISTORICKÝ VÝVOJ TZV. PADÁNIE V RÁMCI ITÁLIE	30
4.1.1 <i>Počátky italské samostatnosti</i>	31
4.1.2 <i>Od sjednocení k první světové válce</i>	32
4.1.3 <i>Fašistická Itálie</i>	34
4.1.4 <i>Poválečný vývoj</i>	35
4.2 POLITICKO-ADMINISTRATIVNÍ USPOŘÁDÁNÍ ITÁLIE	36
4.3 FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PADÁNSKÝ NACIONALISMUS.....	37
4.4 SOUČASNÁ POLITICKÁ REPREZENTACE TZV. PADÁNIE.....	39
5. KOMPARACE SEPARATISTICKÝCH TENDENCÍ V KATALÁNSKU A PADÁNII.....	43
ZÁVĚR.....	46
SUMMARY.....	48
POUŽITÁ LITERATURA	50
SEZNAM PŘÍLOH	62

Úvod

V posledních několika desetiletích lze v řadě evropských regionů pozorovat vzestup autonomistických a separatistických tendencí. Jejich původcem mohou být etnická, kulturní a náboženská specifika, která se stávají zdrojem národní identity. V současnosti se navíc mezi důvody pro separaci čím dál častěji přidává ekonomická odlišnost jednotlivých regionů.

Jedněmi z ohnisek separatismu v Evropě jsou i Španělsko a Itálie, respektive Katalánsko a oblast tzv. Padanie. Tato bakalářská práce bude kombinací deskripce a komparativní případové studie a bude se zabývat původem a motivy separatistických nálad ve zmíněných regionech. Právě v těchto oblastech narůstá napětí mezi centrem a periferií, které je podmíněno jednak národně-kulturními odlišnostmi regionů oproti zbytku země, jednak ekonomickou silou těchto periferních oblastí, které se cítí být centrem vykořisťovány.

Teoretická část bude rozdělena do dvou kapitol. První kapitola bude věnována definici základních pojmů vztahujících se k problematice nacionalismu a separatismu, o něž se bude tato práce opírat. Jejich vymezení se tedy jeví jako nezbytné. Druhá kapitola se pak zaměří na teorii konfliktních linií Steina Rokkana a Seymoura Martina Lipseta, konkrétně na konfliktní linii centrum-periferie, jež je pro tuto práci relevantní a z níž pak bude vycházet část praktická. V této kapitole budou v první řadě vymezeny pojmy centrum a periferie, následně popsány vztahy mezi nimi a jejich praktické uplatnění z hlediska vertikální dělby moci ve státě, tj. rozdíly mezi unitárním a federativním systémem, jejich hlavní rysy a výhody i nevýhody obou těchto typů státního uspořádání.

Praktická část se pak bude ve dvou samostatných kapitolách zabývat analýzou separatistických tendencí v Katalánsku a Padánii. V obou případech bude nejprve stručně popsán historický vývoj obou regionů v rámci jejich domovských zemí od 19. století do současnosti s akcentem na proměny vztahu obou sledovaných oblastí vůči centru. Následně bude analyzováno politicko-administrativní uspořádání Španělského království a Italské republiky a současné postavení Katalánska a Padanie vůči centru, budou představeny základní faktory ovlivňující katalánský, respektive padánský separatismus a konečně bude nastíněna podoba politického systému včetně současné politické reprezentace obou regionů. Poslední pátá kapitola se pak na základě dat a informací z předchozích kapitol pokusí porovnat situaci v Katalánsku a Padánii z hlediska kořenů separatistických

tendencí, posilujících faktorů a nejčastějších argumentů pro případnou separaci a pokusí se nalézt základní podobnosti a odlišnosti mezi oběma regiony.

1. Vymezení základních pojmů

Úvodní část bude věnována definici základních pojmů, které úzce souvisí se zvoleným tématem a které budou prostupovat celou touto bakalářskou prací.

Jedním z klíčových termínů je **národ**. Jedná se o poměrně obtížně definovatelný pojem, jehož význam se v průběhu času měnil a dodnes neexistuje přesná a všeobecně přijímaná definice národa. Jednu z prvních definic národa nabídl už v polovině 17. století český učenec J. A. Komenský, který definoval národ jako „*soubor lidí, kteří žijí na společném území, mají společné dějiny a společný jazyk a jsou spjati láskou ke své vlasti*“ (Hroch 2009, s. 16). Od 19. století se národ stával předmětem zájmu historiků a badatelů stále častěji. Většina autorů vycházela z tzv. primordialistického pojetí národa, tedy z přesvědčení, že národy jsou odvěkou kategorií a že příslušnost člověka k národu je zcela přirozená (Hroch 2009, s. 17–18).

Od tohoto přístupu se začalo ustupovat v druhé polovině minulého století, kdy se většina badatelů od primordialistického pojetí začala distancovat. Rostlo přesvědčení, že národ nelze definovat pouze na základě etnických rysů. Podle Renana (2003, s. 28–33) znaky jako rasa, jazyk, náboženství nejsou pro vznik národa určující.¹ Základní podmínkou existence národa je podle něj společná minulost a vůle žít společně v přítomnosti. Anthony Smith charakterizoval národ jako „*soubor obyvatelstva, který sdílí historické území, společné mýty a historické vzpomínky, masovou kulturu, společnou ekonomii a společná zákonná práva a povinnosti závazná pro všechny jeho členy*“ (Hroch 2009, s. 24). Modernistické pojetí národa tedy akcentuje sdílené dějiny a společnou kulturu a zvyky jako základní činitele formující národní identitu spíše než náboženství, jazyk a rasu.

Andrew Heywood (2008b, s. 137–139) se domnívá, že národy jsou tvořeny jak kulturními a politickými, tak i psychologickými charakteristikami, a v zásadě tak překlenuje rozdíl mezi primordialistickým a modernistickým pojetím národa. Z objektivního hlediska jsou národy kulturní entity, tedy skupiny lidí se stejným jazykem, náboženstvím a kulturou, které spojuje společná minulost. Tyto faktory však podle Heywooda nejsou pro definici národa dostačující, jelikož všechny národy vykazují určitou míru kulturní, náboženské či etnické rozmanitosti. Národ tedy lze definovat jedinečně subjektivně a jedná se o psychopolitický výtvar – národ totiž od „*ostatních skupin*

---

¹ Španělsko a většina Latinské Ameriky mluví španělsky, aniž by tvořily jeden národ; naopak Švýcaři jsou jedním národem navzdory jazykové heterogenitě.

odděluje to, že jeho členové se za národ považují. (...) Národ se sám pokládá za samostatné, zvláštní, od jiných odlišné politické společenství.“ Tím se liší národ od **etnické skupiny**, která má nepochybně také společnou identitu založenou na sdílené historii a kultuře, avšak na rozdíl od národa nemá kolektivní politické aspirace, nemusí mít ani vymezené území a kultura ani právní kodexy nemusí být pro všechny společné² (Heywood 2008b, s. 138; Smith 2003, s. 291–292).

S národem úzce souvisí i termín **nacionalismus**. I v tomto případě se jedná o těžce uchopitelný pojem, který nelze jednoznačně vymezit. Původně byl definován jako politický princip, podle něhož by etnické a politické hranice měly být shodné. V ideálním případě by se tak mělo obyvatelstvo daného státu sestávat z jediné etnické komunity a každý příslušník této komunity by měl žít uvnitř hranic tohoto státu. V současné době je však tento ideál nemyslitelný – žádný národní stát není zcela homogenní, a pokud by tomu tak bylo, stát by po kulturní stránce stagnoval (Gellner 1993, 12–13; Spencer 1998, s. 7–8).

O nacionalismu se začíná hovořit na přelomu 18. a 19. století ve spojitosti s francouzskou revolucí. Arnošt Gellner tvrdí, že klíčovými pro vznik nacionalismu byly modernizace a především průmyslová revoluce. V agrární společnosti neexistovaly národní státy, nýbrž knížectví, království a říše, jejichž obyvatelé byli chápáni jako poddaní krále a jejichž politická identita vycházela z věrnosti panovníkovi. Rodící se průmyslová společnost a s ní související urbanizace, alfabetizace a populační exploze podněcovaly sociální mobilitu a touhu jednotlivců prosadit se v nové, moderní společnosti. V důsledku toho vznikl nacionalismus. Klíčovými momenty v tomto vývoji byla již zmíněná francouzská revoluce, kdy se začalo hovořit o francouzském národu jakožto protikladu starého režimu, a sjednocení Itálie a Německa v druhé polovině 19. století. Tyto události byly zlomovým bodem i v tom smyslu, že podle Gellnera již není myslitelný návrat do předmoderní společnosti a jejím identitám. Vychází také z předpokladu, že *„je to nacionalismus, který plodí národy, a nikoli obráceně“* (Gellner 1993, s. 50–67; Heywood 2008a, s. 159–162; Heywood 2008b, s. 140). Opačné stanovisko, tedy že nacionalismus by byl bez dřívější existence národů nemyslitelný, zastávají například Karl Deutsche či Metta Spencer (Hroch 2009, s. 25; Spencer 1998, s. 9).

---

² Etnické skupiny namísto politických aspirací usilují o udržení si politické nezávislosti či o dosažení jistého stupně autonomie, například v podobě federace nebo konfederace.

Při přistoupení na Gellnerovu tezi, tedy že národ není zdrojem nacionalismu, ale naopak moderní národ vznikl až jako produkt industriální společnosti pro potřeby nacionalismu, je potřeba alespoň stručně zmínit, jakými způsoby ke vzniku nových států dochází. Theodor Schieder rozlišoval tři podoby vzniku národních států:

- národní státy západoevropského typu, kde se moderní národ ustavil cestou vnitrostátní revoluce (Anglie, Francie)
- sjednocující se státní národy vzniklé sjednocením státních celků, jejichž obyvatelé se byli blízcí kulturou i jazykem (Německo, Itálie)
- národní státy, které se oddělily od nadnárodních, tj. multietnických státních celků

Podobný přístup převzali například historičtí sociologové Michael Mann či Charles Tilly, který proces vzniku národních států zjednodušil do dvou typů – na státě řízený nacionalismus (*state-led nationalism*), kdy vládnoucí třída požadovala jménem národa, aby se všichni občané identifikovali se státem a své zájmy podrobili vyššímu státnímu zájmu, a stát hledající nacionalismus (*state-seeking nationalism*), kdy představitelé části populace, která neměla kontrolu nad státem, požadovali autonomii (Hroch 2009, s. 48–49).

V Evropě bylo 19. století označováno jako věk nacionalismu, v důsledku europeizace se pak ve století následujícím stal nacionalismus globální záležitostí. Od svého počátku byl nacionalismus politicky revolučním hnutím usilujícím o reformu či svržení starých režimů a ustavení nové politické entity – národního státu, jehož hranice by byly totožné s hranicemi jazykovými a etnickými. „Konstantou nacionalismu ve všech těchto proměnách zůstává požadavek národa, aby státní moc byla v etnickém smyslu identifikována s většinou. Každý národ probuzený k nacionalismu chápe jako svůj cíl politické sebeurčení. Oddělenost a odlišnost od jiných národů, nezávislost a rovnost ve vztahu k nim, to je základní požadavek, který nacionalisté vznášejí ve jménu svého národa“ (Kohn 2003, s. 87–90).

Neblahé zkušenosti s nacionalismem, které ve 20. století přinesly obě světové války, ovlivnily také přístup k historickému, sociologickému i politologickému studiu národa a nacionalismu. Theodor Schieder v polovině padesátých let přišel s diachronní diferenciací nacionalismu, podle které byl původně nacionalismus považován za „pokrokový a tvořivý faktor, ale s postupem času (tedy především v první polovině 20.

století) se projevila jeho neblahá destruktivní stránka“ (Hroch 2009, s. 32–33). Podobný náhled na nacionalismus si osvojila celá řada dalších autorů. Například podle Étienna Balibara spočívá dobrá stránka nacionalismu v budování státu a pospolitosti, lásce k ostatním lidem a toleranci, zatímco ta špatná stránka tkví v jeho expanzivě, nenávisti a odporu k ostatním nacionalismům (Hroch 2009, s. 32–33). Kateřina Dvořáková a Miroslava Ferrarová (2014) pak zdůrazňují, že je potřeba odlišovat nacionalismus coby „agresivní doktríny spojené s xenofobií a rasismem, etnickými čistkami a diskriminací jiných národů od politické ideologie chránící právo národů na existenci a kulturní a politický rozvoj v rámci demokratických principů a dodržování lidských práv.“ V této souvislosti lze zmínit emancipační nacionalismus jako demokratickou formu nacionalismu u těch národů, které se necítí v rámci státu, v němž žijí, dostatečně zastoupeny a uznány (Guibernau 2013, s. 372).

Z výše uvedeného je patrné, že nacionalismus není jednotný politický princip (naopak se jedná spíše o „sérii nacionalismů“), který v průběhu času prodělal překotný vývoj, splýval s jinými politickými doktrínami a ideologiemi a z nichž každý uznával politický význam národa po svém. Andrew Heywood (2008a, s. 173–183; 2008b, s. 143–152) rozlišuje čtyři typy nacionalismů:

- *liberální nacionalismus*, který se staví proti všem formám cizí nadvlády a útlaku a vychází z přesvědčení, že národy jsou si rovny a mají právo na sebeurčení a vytvoření národních států (představiteli například Giuseppe Mazzini či Woodrow Wilson)
- *konzervativní nacionalismus*, jenž se odvolává na dějiny a brání tradiční instituce a způsob života, posiluje národní vlastenectví a usiluje o zachování národní jednoty (představiteli například Charles de Gaulle či Ronald Reagan)
- *rozpínavý nacionalismus*, který stojí v protikladu k liberálnímu nacionalismu, projevuje se zejména agresivitou a militarismem a úzce souvisí s koloniální expanzí v Africe na konci 19. století; od liberálního nacionalismu se odlišuje také šovinismem a vírou v nadřazenost, což se nejvýrazněji projevilo v antisemitských a rasistických teoriích rozvíjených nacisty
- *protikoloniální nacionalismus*, jenž rozdmýchal v Africe a Asii pocit přináležítosti k národu a touhu po svobodě; po vzoru klasického evropského nacionalismu byl inspirován myšlenkou na sebeurčení národů s vedl ke

zhroucení evropských impérií (představiteli například Mahátma Gándhí či Kwame Nkrumah).

V souvislosti s nacionalismem byly v průběhu 19. století formulovány dva klíčové instituty mezinárodního práva – **suverenita** a **právo národa na sebeurčení**. Suverenita neboli svrchovanost spočívá v nezávislosti státní moci na jakékoli jiné moci a právu vykonávat moc a udržovat pořádek na území státu. Princip suverenity předpokládá, že národní stát je základní jednotkou lidské společnosti a že všechny svrchované státy jsou si rovny (což je mimo jiné obsaženo i v Chartě OSN). V současné době se však hovoří o rozdělené suverenitě, kdy je část kompetencí státu přenesena na nadnárodní úroveň. Teorie rozdělené suverenity, původně rozvinuta v zemích s federativním zřízením, začala nacházet uplatnění v mezinárodní sféře. Národy mohou dále existovat neomezeně, ale jejich suverenita je oslabována ve prospěch regionálních a mezinárodních organizací jako Evropská unie, NATO, Světová obchodní organizace nebo Světová banka (Spencer 1998, s. 12; Encyclopaedia Britannica 2019).

S otázkou suverenity státu úzce souvisí i právo národů na sebeurčení. Tento princip je, stejně jako institut suverenity, zakotven v Chartě OSN a říká, že jedním z cílů Organizace spojených národů je „*rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru.*“ Zásada sebeurčení národů je pak blíže specifikována v prvním článku Mezinárodního paktu o občanských a politických právech:

- 1. Všechny národy mají právo na sebeurčení. Na základě tohoto práva svobodně určují svůj politický statut a svobodně uskutečňují svůj hospodářský, sociální a kulturní vývoj.*
- 2. Všechny národy mohou pro své vlastní cíle svobodně disponovat svým přírodním bohatstvím a zdroji bez újmy na jakýchkoli závazcích vyplývajících z mezinárodní hospodářské spolupráce, založené na vzájemné výhodnosti a mezinárodním právu. V žádném případě nesmí být národ zbaven svých vlastních prostředků k životní existenci.*

3. *Státy, smluvní strany Paktu, včetně těch států, které jsou odpovědné za správu nesamosprávných a poručenských území, budou podporovat uskutečnění práva na sebeurčení a budou toto právo respektovat v souladu s ustanoveními Charty Organizace spojených národů.*

Právo národů na sebeurčení tedy každému národu umožňuje svobodně rozhodovat o své nezávislosti a hraje klíčovou roli při zajišťování mírového soužití mezi státy v různém stupni hospodářského i společenského rozvoje. Bez dodržování této zásady a bez existence svobodných a rovných národů není možné rozvíjet mezinárodní spolupráci ani dosahovat stability v globálním měřítku. Podle Miroslava Potočného nelze vyloučit ohrožení světového míru do té doby, dokud budou některé národy setrávat pod koloniální nadvládou a budou jim upírána práva na svobodu a nezávislost (Potočný 1968; Spencer 1998, s. 12–13).

V souvislosti s problematikou práva na sebeurčení a nacionalismu stojí za zmínku teze Arnošta Gellnera (1993, s. 13), který tvrdí, že na světě existuje velmi vysoký počet potenciálních národů, zatímco planeta poskytuje prostor pouze omezenému množství suverénních a životaschopných států. Z toho vyplývá, že nelze uspokojit každý nacionalismus a že při uspokojení jednoho nacionalismu dochází k potlačení jiného.

Přestože se zásada sebeurčení národa zformovala už v průběhu 19. století, v širším měřítku začal být tento princip uplatňován na konci první světové války a stal se legální cestou pro vznik nových států. S jeho pomocí došlo v Evropě k rozpadu Rakouska-Uherska i osmanské říše a po druhé světové válce začala na jeho základě postupně zanikat i evropská koloniální impéria. Kvůli výrazné neurčitosti konceptu, jenž umožňuje nejednoznačně a značně rozporuplné výklady, byl proces ustavování nových států na základě národní identity poměrně obtížný, především kvůli nesouladu mezi teritoriálním charakterem suverenity a národem. V průběhu 20. století totiž často docházelo k tomu, že mezinárodně již uznané státy potlačovaly požadavky na sebeurčení skupin žijících na jejich území (Barša, Strmiska 1999, s. 38–40).

Sebeurčení může nabývat několika podob. Ne vždy usiluje menšina o vytvoření samostatného státu, jejím cílem může být pouze získání určitého stupně autonomie v rámci daného státu. V jiných případech však může celý proces vyvrcholit rozdělením státu. Toho lze dosáhnout legitimní cestou, avšak ve většině případů jde o komplikovaný proces

(menšina usilující o vytvoření nového státu je přehlasována většinou státu, v jehož rámci existuje, v některých případech zakazuje dělení státu přímo ústava).³ Proces rozdělení státu tak může končit (a v celé řadě případů tomu tak i bývá) za pomoci zbraní. Projevem aplikace práva národa na sebeurčení je **separatismus** (AMO 2010).

S pojmem separatismus úzce souvisí i pojem **secesionismus**. Významově se jedná o velice blízké pojmy a často dochází k jejich záměně, proto je lepší je definovat vedle sebe.

Oba pojmy se týkají přerušování vazeb či ukončení smluvních vztahů. Podle Johna Wooda (1981) jsou politická separace a separatismus obecnější pojmy, které se týkají omezení nějaké centrální kontroly v dané oblasti. Separatismus tak může požadovat provinční práva nebo místní či regionální autonomii v určitých sférách rozhodování. Secesionismus je konkrétnější pojem, který se odvolává na požadavek formálního odnětí od centrální autority na základě statusu nezávislosti. Základní rozdíl tedy spočívá v ochotě či neochotě uznat suverenitu existující politické autority. Secesionistické hnutí se ze své podstaty snaží dosáhnout svrchovanosti, může se při tom odvolávat na princip sebeurčení. Vzhledem k významové blízkosti obou slov a definiční nejistotě, kdy někteří autoři oba pojmy zaměňují či používají pouze jeden z nich (Spencer 1998; Baar 2001; Sorens 2012), postačí pro potřeby této práce termín separatismus.

Zvláštním typem separatismu je iredentismus, což je snaha o oddělení určitého území s vlastní národnostní menšinou od jiného státu s cílem ho anektovat. Naopak vysoká míra samosprávy, kterou určitý region disponuje v rámci daného státu, se nazývá **autonomie**. Nejedná se tedy o plnou politickou suverenitu. Autonomie může nabývat různých podob – od kulturní a sociální autonomie až po autonomii politickou či fiskální. Autonomní statut bývá nejčastěji přiznáván na národnostním základě a ve prospěch menšin (Baar 2001, s. 84; Prudíková 2004; Žaloudek 2004).

Jak už bylo naznačeno, separatismus úzce souvisí se zásadou sebeurčení národů, o níž se separatistické skupiny opírají. Většinou se jedná o národnostní menšiny, které se snaží o odtržení území, na kterém jsou většinovým obyvatelstvem, od státu, ve kterém tvoří pouze menšinu. Nejčastějšími důvody k separaci jsou citový odpor ke konkurenční komunitě, ochrana před etnickými čistkami a genocidou, odpor při útlaku z centra (např. ponižování či potlačování jazyka, kultury či náboženství), ekonomická a politická převaha

---

³ Rozdělení České a Slovenské federativní republiky na dva státy je tak relativně ojedinělým případem.

jedné skupiny, která nesdílí moc a privilegia druhé, snaha o ukončení ekonomického využívání většinovou populací, snaha o uchování vlastního jazyka, kultury a náboženství či pocit, že dané území bylo nelegitimní připojeno k jinému státu (AMO 2010).

2. Teorie štěpných linií

Jak bylo zmíněno v úvodu, praktická část této bakalářské práce bude komparovat separatistické tendence ve dvou evropských regionech (v Katalánsku a v oblasti Padánie) na základě teorie konfliktních linií Steina Rokkana a Seymoura Martina Lipseta.

Teorie konfliktních neboli štěpných linií (v angličtině *cleavages*) je politologický přístup snažící se komplexně a systémově postihnout proces formování států a národních identit v (západo)evropských demokraciích a jeho vliv na způsoby distribuce moci, řešení společenských konfliktů a především na podobu stranického systému. Na základě národní a průmyslové revoluce se dle autorů v zemích západní Evropy etablovaly čtyři konfliktní linie, které se projevují ve dvou dimenzích – teritoriální a funkcionální (viz tabulka) (Rokkan 2000; Frank 2002; Hloušek 2007).

	Teritoriální dimenze	Funkcionální dimenze
Národní revoluce	centrum x periferie	církev x stát
Průmyslová revoluce	město x venkov	vlastníci x pracující

Ilustrace štěpných linií dle teorie S. Rokkana a S. M. Lipseta. (Hloušek 2007 dle Lipset, Rokkan 1967)

Pro potřeby této práce je však relevantní pouze štěpná linie centrum-periferie, proto jí bude více pozornosti věnováno v následující podkapitole.

2.1 Vztahy mezi centrem a periferií

Rokkan ve svých pracích výrazně akcentoval význam prostoru a teritoriality při studiu vývoje politických systémů v jednotlivých zemích. Teritorium, na němž politický systém fyzicky funguje, je popsán právě vztahem mezi centrem a periferií a kvalitou a kvantitou interakcí, které mezi nimi probíhají. Při studiu těchto interakcí je dle Rokkanovy teorie potřeba zohlednit fyzické podmínky transportu a komunikace, technologické podmínky dopravy, vojenské podmínky pro další expanzi nebo obranu a ekonomické a kulturní podmínky (Barša, Strmiska 1999, s. 178–179; Frank 2002; Muro, Quiroga 2004; Hloušek 2007; Říchová 2014, s. 277–278).

2.1.1 Centrum

Centrem se rozumí přirozené středisko daného teritoria, privilegované místo, v němž jsou koncentrovány rozhodující nástroje a zdroje politické moci, jsou zde přijímána nejdůležitější rozhodnutí, dochází zde k interakci dominantních aktérů a utvrzování státní identity příslušnými ceremonii. Centra pak lze dělit z hlediska vykonávaných funkcí na:

- *vojensko-administrativní centra*, ve kterých sídlí instituce vládní a politické správy jako ministerstva, soudy, parlamenty či velvyslanectví
- *ekonomická centra*, v nichž je vysoká koncentrace bank, burz průmyslových korporací, pojišťoven, odborových svazů apod.
- *kulturní centra* sloužící jako střediska společenského, kulturního a duchovního života (univerzity, akademická pracoviště, církevní instituce, divadla, koncertní sály apod.)

Jsou-li všechny tři uvedené funkce soustředěny do jednoho centra, jedná se o tzv. *monocefalickou* či *monocentrickou strukturu*, kdy jsou si příslušníci společenské elity i držitelé moci prostorově blízcí. Opakem je *polycefalická* či *polycentrická struktura*, kdy jsou uvedené funkce rozptýleny do více center a jednotlivé elity tak existují samostatně vedle sebe (Barša, Strmiska 1999, s. 178–179; Rokkan 2000, s. 138–145; Frank 2002; Muro, Quiroga 2004; Říchová 2014, s. 279–280). Jak uvádí Libor Frank (2002), v současné době převažuje polycefalický charakter a vyvstává tak otázka, zda „*trend nesměřuje spíše k decentralizaci a vzájemné propojenosti periferií nebo naopak k vytváření velkého množství specializujících se center. Vzhledem k dramatické informatizaci a nárůstu komunikačních možností totiž mizí hlavní důvod koncentrace teorií zmiňovaných funkcí center. Dříve nezbytná fyzická blízkost důležitých správních, politických, ekonomických i kulturních institucí vynucená potřebou rychlé výměny informací uskutečňované osobně nebo skrze limitovaná přenosná média (papír) dnes není nutná.*“ Výjimkou jsou podle něj kulturní centra, která svůj význam neztrácejí.

Dalším aspektem, který je pro definování centra neméně důležitý, odkazuje na to, že centra kontrolují komunikační kanály uvnitř daného systému. Jinými slovy tak lze centra definovat jako teritoria, v nichž jsou koncentrovány terciární a kvartérní sektory ekonomiky. Rokkan tyto teritoria označil jako regiony. Teritoriálně vymezený politický systém je zpravidla členěn do několika regionů, které jsou závislé na hlavním centru,

respektive na jemu podřízených centrech, která dohromady tvoří hierarchický systém (Hloušek 2004; Říchová 2014, s. 280).

2.1.2 Periferie

Periferie jsou dle Rokkanovy teorie ty části území, které jsou od centra vzdáleny, ale jsou podřízené jeho kontrole a autoritě (tento vztah však nelze považovat za jednosměrný). Periferie jsou na centru závislé administrativně, ekonomicky i kulturně a i v tomto případě lze, podobně jako tomu bylo u center s modely strukturace, rozlišit tři formy periferizace, k nimž může dojít:

- vojenským dobytím a administrativním podřízením
- ekonomickou závislostí
- kulturním podřízením

V důsledku toho se periferie mohou jen stěží bránit tlakům přicházejícím z centra. Současné mají minimální vliv na určování vlastních zájmů a potřeb a jen v minimální míře mohou chránit svou odlišnost před vnějšími vlivy. Ne všechny periferie jsou však na svých centrech závislé ve všech třech dimenzích, v praxi je možná celá řada kombinací vztahů mezi centrem a periferií (Barša, Strmiska 1999, s. 178–179; Rokkan 2000, s. 145–149; Frank 2002; Hloušek 2004; Říchová 2014, s. 280–282).

Postavení periferie vůči centru nemá jen teritoriální rozměr. Rokkan v tomto případě hovoří o tzv. *horizontální dimenzi periferality*, nicméně takovéto pojetí není podle autora dostačující, a tak byla k horizontálnímu rozměru přidána *vertikální dimenze periferality*. Ta je, na rozdíl od té horizontální, určena socioekonomickými charakteristikami a je třeba ji chápat jako „*sít nejrůznějších vztahů a vazeb, v nichž centrum se skládá z podstatných rozhodujících aktérů (decision-makers), zatímco periferie se skládá spíše z pouhých pasivních participantů na těchto rozhodnutích, kteří mají jen zanedbatelný vliv na skupinu centrálních aktérů a podobu jimi přijatých rozhodnutí*“ (Hloušek 2004). Zatímco v centrech tak nacházíme elitu a držitele moci, kteří jsou původci zásadních rozhodnutí, v periferiích jsou ovládaní, kteří jsou schopni kontrolovat lokální zdroje a nakládat s nimi jen v omezené míře (Frank 2002).

Vztahy a struktura center a periferií v Evropě se v průběhu času měnily. Každá periferie v daném kontextu disponuje alespoň částečně odlišnou identitou. Tato odlišnost je však klíčová při komunikaci periferie s centrem, jelikož určuje potenciální mocensko-

politické důsledky při těchto interakcích. Pokud periferie disponuje dostatečně silnou vlastní identitou, nabízí se jí možnost využití této situace k vystupňování či umocnění rezistence vůči centru prostřednictvím účinné delegitimace rámce daného politického systému, která může směřovat až k hrozbě separace (a to jak vážně míněné, tak pouze účelově předstírané). Celá řada někdejších periferií se takto v průběhu 19. a 20. stala nezávislými státy, některé z nich se staly součástí větších federací.⁴ Ne každá rezistence periferie vůči centru však musí nutně zpochybňovat etablované uspořádání daného státu a může se týkat například pouze dílčích aspektů přerozdělování statků a služeb či dělby moci mezi centrální autoritou a lokálními či regionálními elitami (Barša, Strmiska 1999, s. 188–190; Hloušek 2004).

Základními rysy odlišujícími centrum od periferie jsou **vzdálenost** (*distance*), **odlišnost** (*difference*) a **závislost** (*dependence*). Libor Frank (2002) však v tomto ohledu namítá, že tyto charakteristiky nejsou v dnešní době relativní. vzdálenost periferie od centra hraje roli pouze v případě distribuci některých hmotných produktů; v případě nehmotných produktů však v současnosti začíná být vztah centrum-periferie marginální. Totéž platí i o odlišnosti, kdy se vlivem globalizace a masivní výměny informací vytrácí původní zdroje národní identity a sebeuvědomění a dochází k přejímání jednotné globální identity a jednotného životního stylu. Ohledně závislosti se oproti minulosti v současné době ukazuje jako mnohem výhodnější model postupného rozvolňování závislosti periferie na centru směrem k decentralizaci a principu subsidiarity. V důsledku toho jsou například politická rozhodnutí, dříve vytvářena výhradně v centrech, mnohem častěji ovlivňována reakcemi z periferie. „(...) díky novým možnostem výměny informací i hmotných produktů již neexistuje snad v žádné oblasti (možná s výjimkou národního práva) absolutní exkluzivita nějaké transakce mezi centrem a periferií (...). Intenzita a rozsah těchto transakcí (ekonomických, politických, kulturních) a míra vzájemné závislosti degradují roli národního státu, který se při nutném respektování transakcí (...) s okolím stává pouhým oslabovaným správcem daného území“ (Frank 2002).

2.2 Centralizace vs. decentralizace

Vztahy mezi centrem a periferií se stát od státu liší a jejich podoba bývá zakotvena v ústavní listině. Jak tvrdí Blanka Říchová a Vlastimil Fiala, trend přenášení kompetencí

---

⁴ To však neznamená, že se tato teritoria okamžitě zbavila svého periferního postavení (příkladem může být Slovensko po vzniku Československé republiky v roce 1918).

z centrálních institucí na instituce regionální je typický pro většinu západoevropských zemí poslední třetiny 20. století. Díky decentralizaci dříve unitárních států došlo ke zlepšení komunikace mezi centrální autoritou a obyvateli konkrétních regionů a posílení ekonomického růstu či kulturně a etnicky podmíněné identity obyvatel daných území. Výhodou je tvorba politiky přizpůsobené podmínkám dané oblasti a potřebám místního obyvatelstva. Obecně lze podle autorů konstatovat, že „*decentralizace měla přispět k efektivnějšímu a účinnějšímu přerozdělování veřejných prostředků a služeb.*“⁵ Andrew Heywood pak jako argumenty hovořící ve prospěch decentralizace předkládá vyšší míru participace občanů, vyšší odpovědnost periferních orgánů a vyšší legitimita jejich rozhodnutí a ochrana svobody v podobě soustavy brzd a protiváh, kdy periferní orgány vyvažují orgány centrální⁶ (Fiala et al. 2002, s. 9–10; Heywood 2008b, s. 198–199).

Decentralizační trendy a jejich realizace v praxi může nabývat dvou podob – regionalizace a regionalismu. Zatímco regionalizace spočívá ve vytvoření nové územní organizace státu a přenesení některých pravomocí z centra na regiony, regionalismus vymezuje regiony na základě etnika, jazyka či kultury a obsahuje v sobě požadavek určité míry autonomie, často směřující k vytvoření regionální vlády. Z uvedeného vyplývá, že oba pojmy vzájemně stojí v protikladu (Fiala et al. 2002, s. 13–15).

Na uspořádání vztahů mezi centrem a periferií a mírou centralizace, respektive decentralizace má vliv celá řada faktorů, primárně to však je ústavní struktura státu. V současné době jsou nejčastějšími modely teritoriálního uspořádání moci unitární stát a federace.

2.2.1 Unitární systém

Z hlediska vertikální dělby moci a uspořádání státu je v současnosti nejběžnějším modelem unitární systém vládnutí, jenž se vyznačuje jednotným právním řádem, ucelenou soustavou státních orgánů či jedním občanstvím na území celého státu (Heywood 2008b, s. 206; Grinc 2010, s. 12; Pavlíček 2014, s. 115). Ačkoli je centrální vláda ústavně nadřazena, unitární systémy nevylučují uplatnění vnitřní decentralizace ani územní autonomie. Autonomní území disponují vyšším stupněm samostatnosti a rozsáhlejšími pravomocemi než běžné vyšší územní samosprávné celky. Regionální autonomie bývá přiznávána

---

⁵ Navzdory tomu, že celá řada evropských regionů dosáhla v poslední třetině minulého století vysoké míry autonomie, a to včetně získání patřičných institucí jako regionální parlamenty a vlády, nezabránila decentralizace růstu separatistických tendencí (Dvořáková, Ferrarová 2014).

⁶ Naopak ve prospěch centralizace Heywood uvádí argumenty jako národní jednota a uniformita, rovnost a ekonomický rozvoj.

územním celkům v rámci unitárního státu, které se vyznačují geografickými či etnickými zvláštnostmi a které často mají své vlastní historické tradice; mimo to se autonomní uspořádání zřizuje i pro ostrovní součásti unitárních států. Autonomní území mají zvláštní status schválený celostátním parlamentem a disponují vlastní soustavou orgánů (zejména regionálním parlamentem a výkonným orgánem) (Pavlíček 2014, s. 118–119).

Andrew Heywood (2008b, s. 206–210) rozlišuje mezi dvěma formami periferní autority – vládou v místech a devolucí. Vládou v místě rozumí vládu na úrovni vesnice, městských obvodů, měst či okresů. Tato úroveň vládnutí nachází uplatnění nejen v unitárních systémech, ale i ve federacích a konfederacích; v unitárních zřízeních je však vláda v místech mnohdy jedinou vládou mimo centrum. Devolucí pak míní přenos pravomocí z centrální vlády na podřízené regionální instituce, které jsou mezistupněm mezi vládou ústřední a vládami v místech. Devoluce je de facto maximální možný stupeň decentralizace, který je možný v unitárním státě, často jako reakce na rostoucí regionální či dokonce nacionalistické tlaky.

Charakteristickými rysy unitárních systémů jsou nedílná státní suverenita, územní svrchovanost, jednotný právní řád, jediné státní občanství a hierarchické uspořádání státních orgánů, jehož nejvyšší stupeň tvoří orgány zákonodárné, výkonné a soudní. Tyto znaky se však v jednotlivých zřízeních vyskytují v rozmanitých formách, především co se týče otázky decentralizace a územní samosprávy. Vliv na podobu a fungování unitárních států má také již zmíněný princip subsidiarity, který spočívá v přijímání rozhodnutí na nejnižší možné úrovni a je mimo jiné zakotven i v zakládajících smlouvách Evropské unie (Heywood 2008b, s. 180; Pavlíček 2014, s. 115–117).

2.2.2 Federace

Méně častou formou státního uspořádání jsou federace, které vznikají sdružením více států (provincií, kantonů) do federativního či spolkového státu. Přestože každá federace je unikátní a vzájemně se od sebe více či méně liší, hlavním rysem všech federativních států je rozdělení moci mezi centrální a periferní instituce. Federace se tak vyznačují dvěma relativně autonomními úrovněmi vládnutí, které do sebe vzájemně nesmějí zasahovat. Pravomoci obou těchto úrovní jsou definovány v psané ústavě, vztahy mezi centrem a periferií se tedy odehrávají v určitém formálním právním rámci. Obecně se však vymezení kompetencí mezi centrem a periferií řídí principem subsidiarity. Federace mívají zpravidla

společnou zahraniční a obrannou politiku, měnovou politiku a popřípadě i justici (Heywood 2008b, s. 200–204; Grinc 2010, s. 12; Pavlíček 2014, s. 141–157).

Faktory ovlivňujícími vznik federativních státních celků byly jednak existence vnějšího ohrožení či touha po dominantnější roli v mezinárodním vztazích, jednak velikost území a kulturní rozmanitost, což vyžadovalo decentralizaci. Díky rozptýlení moci si federální státy zachovaly jednotu a soudržnost (Heywood 2008b, s. 202). Charakteristickým znakem federací je dvoukomorový parlament, v němž jedna z komor reprezentuje zájmy jednotlivých členských států. Ve federaci existuje také dvojí občanství (federativní občanství a občanství členského státu) a dvojí právo opírající se o federativní ústavu a ústavu členského státu (Pavlíček 2014, s. 141–157).

Volnějším spojením státních jednotek je konfederace, která vytváří nanejvýš decentralizovanou politickou unii a jejímž právním základem je mezinárodní smlouva (ve federaci je to ústava). Státní suverenita a legislativní činnost zůstává v rukou členských států a o společných věcech je rozhodováno ve společných orgánech. Na rozdíl od federace navíc neexistuje konfederativní občanství, nýbrž pouze státní občanství členských států. Historicky vzniklé konfederace, jakými byly Spojené státy americké nebo Švýcarsko, se postupem času transformovaly ve federace. V současnosti nachází princip konfederace podle Heywooda uplatnění v mezinárodních organizacích jako NATO, OSN či Commonwealth (Heywood 2008b, s. 199–200; Pavlíček 2014, s. 122–127).

3. Původ a vzestup katalánského separatismu

3.1 Historický vývoj Katalánska v rámci Španělska

Katalánsko je jedním ze 17 autonomních společenství a historickým územím na severovýchodě Španělska při pobřeží Středozemního moře. Metropolí Katalánska je Barcelona, která je jedním z nejvýznamnějších obchodních center nejen Španělska, ale celého Středozeří. S více než 7,6 milionu obyvatel je Katalánsko druhým nejlidnatějším společenstvím země (Instituto Nacional de Estadística 2019).

Ve 12. století se Katalánsko stalo součástí Aragonského království a o tři století později, po sňatku Ferdinanda II. Aragonského a Isabely Kastilské a spojení Aragonu⁷ a Kastilie v jeden stát, bylo začleněno do Španělského království pod vládou Karla V. Habsburského. Katalánsko si však v rámci Aragonského království udrželo jistou míru autonomie – v roce 1359 zde byla ustavena vládní instituce *Generalitat*, která Katalánsku garantovala fiskální nezávislost. Po porážce ve válce o španělské dědictví v roce 1714 a nástupu Filipa V. na španělský trůn však Katalánsko svá privilegia ztratilo, katalánština byla zakázána a oficiálním jazykem se stala kastilská španělština (Swenden 2006, s. 28–29; Dvořáková, Ferrarová 2014; Coufalová 2017).

3.1.1 Španělsko v dlouhém 19. století

Významným mezníkem v procesu formování španělské národní identity i v moderních španělských dějinách vůbec byla válka za nezávislost (1808–1814). V roce 1808 přinutil Napoleon Bonaparte Ferdinanda VII. k abdikaci a na španělský trůn dosadil svého bratra Josefa I. Bonaparta. Na Pyrenejském poloostrově došlo k celonárodnímu povstání proti Francouzům, a přestože v jednotlivých regionech probíhaly boje proti agresorovi individuálně a s různou intenzitou, jejich cílem bylo osvobodit Španělsko z francouzského područí. V jihošpanělském Cádizu se zformovala prozatímní vláda, která zde v roce 1812 vyhlásila první španělskou ústavu (známou také jako cádizská ústava), která zakotvila princip svrchovanosti národa a ustavila Španělsko jako konstituční monarchii s katolickým náboženstvím a jednotným španělským národem (Moreno 2001, s. 44–45; Muro, Quiroga 2004; Ubieto Arteta 2007, s. 384–403).

Po Napoleonově porážce v roce 1814 se na španělský trůn vrátil Ferdinand VII., který cádizskou ústavu prohlásil za neplatnou a restauroval poměry panující v zemi před

---

⁷ Aragon kromě Katalánska zahrnoval ještě Valencii a Baleárské ostrovy (Moreno 2001, s. 39).

rokem 1808. Španělské državy v Americe však obnovení absolutismu odmítaly, důsledkem čehož došlo v řadě latinskoamerických kolonií (s výjimkou Kuby a Portorika) k emancipaci od španělské nadvlády a vzniku nových států.⁸ Během necelého půlstoletí se tak z dřívějšího koloniálního impéria stala druhořadá velmoc, která v mezinárodních otázkách zaujala pasivnější roli (Ubieto Arteta 2007, s. 402–426).

V roce 1833 v rámci územní reformy došlo k rozdělení Španělska do provincií a s ním i k zavedení jednotného systému místní správy. Řada regionů, především ty se silnou historickou identitou a tradicí samosprávy (zejména Navarra, Baskicko a Katalánsko), však tuto reformu odmítly a požadovaly navrácení svých starých práv. V témže roce zemřel Ferdinand VII. a na základě jím vyhlášené pragmatické sankce připadlo nástupnictví jeho dceři Isabele II. Ferdinandův bratr don Carlos však odmítl uznat Isabelino nástupnictví a s ním související proces liberalizace země a získal podporu konzervativních a tradicionalistických kruhů, tzv. karlistů. Toto napětí následně vyústilo v tři občanské (tzv. karlistické) války mezi lety 1833 a 1875. Podpora karlistů byla nejsilnější v Baskicku a také v Katalánsku, které usilovalo o znovuzískání práv, o něž přišlo v roce 1714. Podle Luise Morena (2001, s. 46) může úspěch karlistického hnutí právě v těchto dvou oblastech spočívat v „*kombinaci odlehlosti [těchto dvou regionů] od centrální vlády a blízkosti průmyslové výroby, která je navíc umocněna silnou etnickou příslušností v těchto regionech.*“ Zvláště překotné a chaotické bylo období mezi lety 1868 až 1875, kdy došlo k sesazení Isabely II. a přijetí nové ústavy přetvářející Španělsko v konstituční monarchii, následnému vyhlášení první španělské republiky, která zanikla po necelém roce existence v lednu 1874. Po jejím zániku byl Isabelin syn Alfons XII. jmenován španělským králem a došlo k druhé restauraci monarchie (Moreno 2001, s. 45–47; Muro, Quiroga 2004; Ubieto Arteta 2007, s. 443–478).

Období od nástupu Alfonse XII. až do konce století je charakteristické modernizací a ekonomickým vzestupem země. Právě v této době došlo k položení hospodářských a sociálních základů současného Španělska. Jak uvádí Antonio Ubieto Arteta (2007, s. 507–508), industrializace v Evropě a v Severní Americe probíhala v poslední třetině 19. století především v germánských a anglosaských zemích a „*středomořský svět zůstal celkově na okraji tohoto procesu. Jen v některých severních oblastech (Katalánsku, Piemontu,*

---

⁸ Do konce 19. století pak Španělsko definitivně ztratilo svá zámořská území. Španělské království tak na začátku 20. století zahrnovalo vedle poloostrovního Španělska ještě Baleárské a Kanárské ostrovy a řetěz pobřežních enkláv v severní a západní Africe (Ubieto Arteta 2007, s. 660).

Lombardii) se prosadily životní způsoby běžné na sever od Pyrenejí a od Alp.“ Do konce století se pak tyto rozdíly prohlubovaly a tento jev zasáhl „do jisté míry také Iberský (a Apeninský) poloostrov. V tomto období došlo k diferenciaci mezi severem poloostrova, relativně sdílejícím typicky evropské způsoby života (Katalánsko, Baskicko) a jižním Španělskem, převážně zemědělským a zatíženým (stejně jako Itálie) ‚jižním problémem‘, který byl zčásti důsledkem sucha a zčásti anachronických forem agrárního vlastnictví a zemědělské výroby.“ Severní regiony Španělska (především Baskicko a Katalánsko) tak začaly nad zbytkem země získávat průmyslovou převahu. V Katalánsko byl soustředěn hlavně textilní průmysl a v poslední čtvrtině 19. století bylo Katalánsko průmyslově a hospodářsky nejrozvinutějším regionem Španělska (Ubieto Arteta 2007, s. 513).

Zatímco politickým centrem Španělska nadále zůstával Madrid, ekonomickými centry země se postupně stávaly periferní Barcelona a Bilbao. V souvislosti s tím začal v Katalánsku v druhé polovině 19. století sílit obrodný proces (*renaixença*) a katalánština se po více než dvou stoletích začala běžně užívat ve veřejném životě. Sílicí národní uvědomění Katalánců začalo přerůstat v požadavky ochrany katalánského průmyslu a přiznání politické autonomie. Tyto tendence zesílily především po porážce Španělska ve španělsko-americké válce v roce 1898, kdy země ztratila poslední kolonie (Kubu, Portoriko a Filipíny). V roce 1901 vznikla Regionalistická liga Katalánska (*Lliga Regionalista de Catalunya*), která se postupně stala dominantní politickou silou v Katalánsku a usilovala o vyřešení katalánské otázky v rámci Španělska, tedy legální cestou a ve spolupráci s Madridem (Moreno 2001, s. 48–53; Muro, Quiroga 2004; Gunther, Montero 2009, s. 15–16).

3.1.2 Meziválečné období

Během první světové války si Španělsko zachovalo neutralitu, díky čemuž zažila země významný ekonomický vzestup a posílila nejen v hospodářském, ale i v politickém ohledu. Zároveň ale docházelo ke konfrontacím mezi centrem a periferií, respektive mezi španělským nacionalismem a periferními nacionalismy, především katalanismem (*Catalanismo*), ideologií, „*kteřá vznikla jako kulturní hnutí na ochranu Katalánska a klade si za cíl hájit a chránit katalánské hodnoty, jako jsou tradice, kultura, jazyk a historická práva*“ (Sládková 2014). Politickou podobu nabyl katalanismus koncem 19. století se vznikem prvních politických stran a hnutí, kromě již jmenované Regionalistické ligy Katalánska například Katalanistické unie (*Únio Catalanista*) nebo Ligy Katalánska (*Lliga*

de Catalunya). Podstatou katalánského nacionalismu je vedle ochrany práv a zájmů obyvatel uznání Katalánců za národ. Španělský nacionalismus stavěl na ideji hispanoamerikanismu, který se snažil akcentovat imperiální minulost a vůdčí roli Španělska ve vztazích s někdejšími koloniemi a kastilskou španělštinu jako společný jazyk potvrzující jednotnou španělskou identitu, což bylo míněno i jako reakce na sílící periferní nacionalismy (Muro, Quiroga 2004; Sládková 2014).

Na počátku 20. let byla monarchie tak oslabena, že se v roce 1923 král Alfons XIII. rozhodl umožnit generálu Migueli Primo de Riverovi nastolit diktaturu a zavést v zemi pořádek. Pod de Riverovým vedením se však situace v zemi dále zhoršovala, a tak jej v lednu 1930 král odvolal. O rok později byla vyhlášena druhá španělská republika (Dvořáková, Kunc 2009b, s. 211–212).

Vznik republiky otevřel dveře koncepci decentralizovaného státu, který by vyřešil otázku regionalismu. Ústava z roku 1931 navrhovala uspořádat Španělsko jako polofederální systém umožňující přiznávat statuty autonomie (Ubieto Arteta 2007, s. 689), Diego Muro a Alejandro Quiroga (2004) o novém režimu hovoří jako o „*integrálním státu, který je alternativu mezi unitárním a federálním státem.*“ Nová konstituce vymezila španělskou jednotu v historickém, jazykovém a kulturním pojetí, vedle toho ale uznala existenci určitých kultur a dovolovala samosprávu v oblastech se silným nacionalistickým cítěním. Tento typ zřízení umožnil přiznání autonomie Katalánsku, Baskicku a Galicii. V případě Katalánska došlo k obnovení regionální vlády (*Generalitat*) a vzniku regionálního parlamentu. Na katalánskou vládu se z centra přesunula správa, kultura a hospodářská aktivita regionu, zatímco zahraniční vztahy, armáda a veřejný pořádek zůstávaly v kompetenci Madridu. (Moreno 2001, s. 48–53; Muro, Quiroga 2004; Ubieto Arteta 2007, s. 682–690; Coufalová 2017).

Krátké období druhé republiky a katalánské autonomie bylo nejprve narušeno občanskou válkou probíhající v letech 1936–1939 a následně ukončeno nástupem Francisca Franka. Ačkoli občanská válka nebyla konfliktem mezi národním a periferním nacionalismem, podle Mura a Quirogy (2004) není pochyb o tom, že narůstající autonomie některých regionů Španělska byla mnohými považována za přímé ohrožení španělské jednoty.

3.1.3 Frankistické Španělsko

Francisco Franco vyšel z občanské války jako vítěz a právě o své vítězství opíral legitimitu

nově nastoleného režimu. Frankismus se vyznačoval odporem proti komunismu, liberalismu a separatismu, naopak akcentoval obraz unitárního, konzervativního a katolického Španělska. Katalánsku a Baskicku tak byla odepřena nedávno nabytá autonomie, byly zakázány symboly odkazující k regionálním identitám (vlajky, hymny), jediným oficiálním jazykem se stala kastilská španělština a došlo k transformaci systému na bázi administrativní a teritoriální centralizace⁹ (Muro, Quiroga 2004; Dvořáková, Kunc 2009b, s. 215).

Franco se svou koncepcí národní uniformity pokoušel zničit kulturní a etnicko-teritoriální rozmanitost Španělska. Jeho úsilí o národní homogenizaci a útlak minoritních národností paradoxně podněcovaly periferní nacionalismy. Podle Luise Morena (2001, s. 57) „nejenže frankismus nedokázal eliminovat vnitřní etnicko-teritoriální rozdíly Španělska, ale ve skutečnosti dosáhl přesného opaku.“ Potvrzuje to i Frankovo úsilí posilovat kulturní a jazykovou asimilaci prostřednictvím masových médií, které však (v mnohojazyčném Španělsku) působilo spíše kontraproduktivně a odhalilo regionální identity i v regionech, kde se dříve neprojevovaly. V posledních letech Frankovy diktatury se pak začala myšlenka demokratického Španělska čím dál častěji spojovat s nutností decentralizace a samosprávou Katalánska a Baskicka (Moreno 2001, s. 56–60; Muro, Quiroga 2004; Dvořáková, Kunc 2009b, s. 213–217).

3.1.4 Přejít k demokracii a moderní Španělsko

Po Francově smrti v roce 1975 a prohlášení Juana Carlose I. králem započal proces demokratizace. Podobně jako v jiných zemích procházejících tranzicí, i ve Španělsku byl tento proces vedle politické liberalizace spojen také s obnovením etnicko-teritoriálních zájmů, jež byly v době Frankovy vlády potlačovány. Mezi jednotlivými politickými frakcemi panovala všeobecná shoda o nezbytnosti decentralizace. Moderní Španělsko mělo stát na dvou pilířích – parlamentní demokracii a regionální autonomii, konkrétní představy o novém státním uspořádání se však lišily (Moreno 2001, s. 56–60; Muro, Quiroga 2004).

Nová ústava z roku 1978 se pokusila vyřešit španělskou národnostní otázku a překlenout tak napětí mezi centrem a periferiemi. Článek 2 hovoří o „nenarušitelné jednotě španělského národa“, zároveň však „uznává a zaručuje právo na autonomii národnostem a regionům, kterými je [Španělsko] tvořeno“. Zde stojí za povšimnutí, že

---

⁹ Odpor Katalánců proti frankismu byl v porovnání s Baskickem v zásadě pokojný. V roce 1959 vznikla ozbrojená nacionalistická organizace Baskicko a svoboda (*Euskadi ta Askatasuna, ETA*), která posilovala uvědomění baskické identity a vedla válku za „národní osvobození“.

pojem národ je vyhrazen pro Španěly jako celek, kdežto Katalánci, Baskové, Galicijci (a popřípadě další) jsou považováni za národnost. V článku 3 je pak řešena jazyková otázka. Kastilská španělština je „oficiálním jazykem státu. Všichni Španělé mají povinnost ji znát a právo ji užívat.“ Ostatní španělské jazyky mohou být dle téhož článku úředními jazyky v příslušných autonomních společenstvích, pokud je to v souladu s jejich statutem. Podle článku 4 pak mohou jednotlivá autonomní společenství užívat vlastní vlajky a znaky, ty se však musejí používat „na veřejných budovách a oficiálních slavnostech společně se španělskou vlajkou.“

Od druhorepublikové ústavy z roku 1931 se nová konstituce liší v tom, že zatímco ta první se snažila vyrovnat pouze s katalánským nacionalismem, ústavní listina z roku 1978 vedle Katalánska zohledňuje i baskické a galicijské etnicko-teritoriálních rozdíly přeměňuje Španělsko ve „stát autonomií“ (*Estado de las Autonomías*), který nahrazuje centralizovaný charakter frankistického Španělska. Navzdory relativně silné míře decentralizace se však Španělsko vyhnulo federalizaci¹⁰ (Muro, Quiroga 2004; Dvořáková, Ferrarová 2014).

V roce 1982 se Španělsko stalo členem Severoatlantické aliance a v roce 1986 přistoupilo společně s Portugalskem k Evropským společenstvím, díky čemuž začalo být na zemi pohlíženo jako na moderní, sekulární a liberální demokracii, pevně zakotvenou v evropském prostoru. Navzdory relativně širokému právu na autonomii španělských společenství zůstaly periferní nacionalismy poměrně silné. Vystupují především proti existenci španělského národa a Španělsko považují za „pouhý stát, kde se dobrovolně shromažďují různé národy.“ Břetislav Dančák a Petr Fiala (1998, s. 15) k tomu podotýkají, že „v moderní éře Španělsko nikdy nepředstavovalo hladce fungující demokratický národní, respektive národnostně homogenizovaný stát a bylo by možné hovořit zde o ve své podstatě nepovedeném národotvorném procesu vedeném „shora“ a z centra.“ Zvláště intenzivně proti Madridu vystupovala již zmíněná nacionalistická organizace ETA, která se v 90. letech násilím snažila získat nezávislost na Španělsku. V posledních letech se silící požadavek po nezávislosti objevuje právě v Katalánsku (Muro, Quiroga 2004; Coufalová 2017).

---

¹⁰ Podle článku 145 „nebude za žádných okolností dovolena federace autonomních společenství.“

3.2 Politicko-administrativní uspořádání Španělska

Na základě ústavy z roku 1978 došlo k transformaci Španělského království na vysoce decentralizovaný stát, který sestává z 50 provincií seskupených do 17 autonomních společenství (*comunidades autónomas*). Těmito společenstvími jsou Andalusie, Aragonie, Asturie, Baleáry, Baskicko, Extremadura, Galicie, Kanárské ostrovy, Kantábrie, Kastilie – La Mancha, Kastilie-León, Katalánsko, La Rioja, Madrid, Murcie, Navarra a Valencie. Vedle toho dvě španělské exklávy, města Ceuta a Melilla ležící v severní Africe na území Maroka, mají statut autonomních měst (*ciudades autónomas*)(viz příloha č. 1).

Španělský „stát autonomií“ (*Estado de las Autonomías*) představuje vysoce decentralizovanou formu unitárního státu. Někteří autoři (Elazar 1991; Foltýn 2007; Gunther Montero 2009) z důvodu výskytu řady federativních prvků označují Španělsko jako formu tzv. asymetrického federalismu, kdy jednotlivé regiony nemají stejné postavení a každý disponuje odlišným stupněm samosprávy. Pravomoci autonomních společenství nejsou zakotveny v ústavě a ústava sama o sobě Španělské království nedecentralizuje. Místo toho, jak uvádí již zmíněný článek 2, „uznává a zaručuje právo na autonomii národností a regionům, kterými je [Španělsko] tvořeno“. Jednotlivé autonomní oblasti tak získávají pravomoci na základě bilaterálních dohod s centrální vládou. Namísto jednotného schématu aplikovatelného na všechna společenství vychází míra autonomie z požadavků jednotlivých společenství tak, aby uspokojila požadavky regionů a zmírnila tak napětí mezi centrem a periferiemi. Autonomní oblasti postupují při snaze o rozšíření svých pravomocí samostatně. Výjimkou je fiskální federalismus, kdy patnáct společenství zvolilo společnou strategii (Baskicko a Navarra mají v této oblasti privilegované postavení a jsou financovány na základě tzv. statutárního režimu, což jim uděluje pravomoc zavést na svém území daně). Ústava zároveň obsahuje taxativní výčet legislativních kompetencí, které jsou výlučně v pravomoci centrální vlády. Tomáš Foltýn (2007, s. 88) na základě této praxe charakterizuje španělská autonomní společenství jako „entity vynikající čilou legislativní činností, neboť zhruba jedna třetina všech přijatých právních předpisů pochází od legislativních orgánů autonomních oblastí“ (Torsvik 1981, s. 319–321; Gunther, Montero 2009, s. 72–73; Pavlíček 2014, s. 120).

Přiznávání autonomií jednotlivým oblastem probíhalo různým tempem. Jako první získaly autonomii tzv. historické regiony (Katalánsko, Baskicko, Galicie, Andalusie)¹¹,

---

¹¹ V Andalusii před sice rokem 1978 neexistoval pocit odlišné identity a region nepožadoval autonomii,

kteře disponovaly autonomií již v období druhé republiky a na základě článku 151 nemusely podstoupit pětileté přechodné období, jak tomu bylo u ostatních společenství. Autonomní statuty byly ratifikovány referendem v letech 1979 (v Baskicku a Katalánsku), 1980 (v Galicii) a 1981 (v Andalusii). Ostatní společenství musela v případě požadavku o udělení autonomie dle článku 143 podstoupit přechodné pětileté období. Čtveřici historických regionů tak v následujících letech doplnily Navarra (1982), Valencie (1982) a Kanárské ostrovy (1983) (Foltýn 2007, s. 87–88; Gunther, Montero 2009, s. 72–77; Dvořáková, Ferrarová 2014).

Co se týče katalánské autonomie, ještě před přijetím autonomního statutu v roce 1979 došlo k obnovení regionálního vládního orgánu *Generalitat*. Katalánština se vedle kastilské španělštiny stala úředním jazykem a po prvních demokratických volbách v roce 1980 byl započat proces obnovení katalánské identity. Katalánsko je hospodářsky silným a průmyslově vyspělým regionem, vedle toho je také velmi atraktivní z hlediska cestovního ruchu. V roce 2006 byl referendem přijat nový autonomní statut Katalánska, který uděluje regionu kompetence v oblasti financí, soudnictví, školství, zdravotnictví či zahraniční politiky. Vedle toho měli být Katalánci nově označováni jako národ, nikoli pouze jako národnost a katalánština měla mít ve veřejné správě preferenční postavení. Z důvodu neslučitelnosti se španělskou ústavou však byly články dotýkající se této otázky ústavním soudem prohlášeny za neplatné, což bylo vnímáno jako „útok na demokracii a nerespektování vůle katalánského lidu“ (Dvořáková, Ferrarová 2014).

3.3 Faktory ovlivňující katalánský separatismus

Přijetí nového autonomního statutu Katalánska v roce 2006, jímž region získal větší nezávislost na centrální vládě, požadavky Katalánců uspokojilo jen částečně. Zamítnutí některých pasáží nového statutu ústavním soudem a zpochybnění legitimacy referenda¹² vystupňovalo napětí mezi katalánskou a centrální vládou a posílilo separatistické tendence.

Jedním z faktorů ovlivňujících katalánský separatismus je historické pozadí regionu. Jak již bylo uvedeno výše, Katalánsko je jedním z historických regionů Španělska, který se vyznačuje silnou národní a kulturní identitou. Tu posiluje především

---

autonomní postavení však mělo Andalusii prospět ekonomicky z důvodu hospodářské zaostalosti tohoto regionu.

¹² Pro přijetí nového autonomního statutu se v referendu vyslovilo 74 % voličů při volební účasti necelých 49,5 % (Mora 2006).

katalánština, která sice spolu s kastilskou španělštinou patří do skupiny románských jazyků, vzájemně se však tyto jazyky značně liší. Vedle jazyka pak národní uvědomění Katalánců posilují kultura, tradice, symboly a historická práva. Katalánci se navíc sami cítí jako samostatný národ, který existuje v rámci většího státu. Tím dochází ke střetu mezi národní a regionální identitou a zároveň pocitu útlaku a nedocení ze strany Madridu (Dančák, Fiala 1998, s. 14; Sládková 2014).

Další příčinou rostoucích separatistických tendencí je bezesporu ekonomická situace regionu. V druhé polovině 19. století zažilo Katalánsko mimořádný industriální rozvoj a z celého Španělska tak bylo jako jediné schopné konkurovat jiným evropským zemím. Dodnes se jedná o průmyslově nejvyspělejší a hospodářsky nejsilnější region země, který tvoří zhruba pětinu národního HDP (viz příloha č.2) (Statista 2019). Rozdíly mezi ekonomikami jednotlivých společností se navíc prohlubují, na základě čehož roste přesvědčení, že bohaté Katalánsko doplácí na chudší oblasti Španělska. Z tohoto důvodu požaduje katalánská vláda stejnou míru fiskální autonomie, jakou mají výše zmíněné Baskicko a Navarra (Coufalová 2017).

3.4 Politická situace v Katalánsku

Kořeny katalánského stranicko-politického systému sahají do 30. let do období druhé republiky, kdy region disponoval určitou mírou autonomie. Dominantní politickou stranou byla již zmíněná Regionalistická liga Katalánska (*Lliga Regionalista de Catalunya*), která usilovala o lepší postavení regionu v rámci Španělska.

Po pádu Frankova režimu a prvních demokratických volbách do katalánského parlamentu v roce 1980 se podařilo navázat na druhorepublikové ideové a organizační struktury a regionální strany získaly přes 60 % hlasů. Nejvíce hlasů získalo středové koaliční uskupení Konvergence a jednota (*Convergència i Unió, CiU*) vedená Jordim Pujolem, která navazovala na Regionalistickou ligu Katalánska a udržela si hegemonní postavení v rámci katalánského politického systému až do roku 2015; v 80. a 90. letech se jí dokonce dařilo sestavovat jednobarevné vlády. CiU se soustředila na vytvoření stabilní politické infrastruktury, jež by regionu zajistila lepší postavení na celostátní politické scéně, neusilovala tudíž o separaci Katalánska. Na národní úrovni CiU spolupracovala s Lidovou stranou (*Partido Popular, PP*) a Španělskou socialistickou dělnickou stranou (*Partido Socialista Obrero Español, PSOE*) (Dančák, Fiala 1998, s. 15–17; Strmiska 2003,

s. 26–34; Šabatka 2010).

Kvůli špatné ekonomické výkonnosti Španělska a řadě omezení uložených centrální vládou začalo Katalánsko požadovat větší fiskální autonomii, CiU změnila svůj diskurz a distancovala se od spolupráce s lidovci. Situaci vyhrotilo odmítnutí 14 článků nového autonomního statutu Katalánska z roku 2006 ústavním soudem. Napětí mezi regionální a centrální vládou začalo přerůstat v požadavek separace. Katalánsko nejprve žádalo španělskou vládu o povolení vypsaní referenda o nezávislosti, po zamítnutí pak katalánský parlament přijal zákon, který měl katalánské vládě poskytnout právní rámec pro jeho organizaci. I tento krok centrální vláda zamítla, navzdory tomu se však 9. listopadu 2014 uskutečnilo nezávazné hlasování o sebeurčení Katalánska. Pro nezávislost se vyslovilo bezmála 81 % oprávněných voličů, volební účast však byla pouhých 37 %. Centrální vláda v Madridu označila referendum za ilegální s tím, že odporuje španělské ústavě (konkrétně článku 2 hovořícímu o španělské jednotě), a nadále odmítala umožnit právně závazné referendum. Proseparatistické strany tak jedinou možnost spatřovaly v předčasných volbách, které by byly de facto plebiscitem o nezávislosti (Orriols, Rodon 2016). V důsledku toho se CiU před předčasnými regionálními volbami v roce 2015 spojila s Republikánskou levicí Katalánska (*Esquerra Republicana de Catalunya, ERC*) do koaliční platformy Společně pro Ano (*Junts pel Sí, JxSí*) pod vedením Artura Mase. Strana ve svém programu kladla důraz na ekonomické aspekty konfliktu Katalánska s centrální vládou pod heslem „*Espanya nos roba*” („*Španělsko nás okrádá*“). Ve volbách získala 62 ze 135 křesel a společně s 10 mandáty proseparatistické Kandidátky lidové jednoty (*Candidatura d'Unitat Popular, CUP*) tak získala absolutní většinu (viz příloha č. 3) (El País 2015; Coufalová 2017).

Začátkem roku 2016 vystřídal Mase v čele katalánské vlády Carles Puigdemont, který v červnu následujícího roku vyhlásil jednostranné referendum o nezávislosti Katalánska s datem konání 1. října 2017, a to navzdory španělské vládě, španělskému ústavnímu soudu i králi Filipovi VI., kteří referendum označili za protiústavní. Pro nezávislost se vyslovilo 90 % oprávněných voličů při volební účasti 43 % (Generalitat de Catalunya 2017). Nadcházející události vyústily v politickou krizi. Puigdemont oznámil záměr vyhlásit na základě výsledků referenda nezávislost Katalánska, v Barceloně se konaly demonstrace podporující i odmítající katalánskou nezávislost. Dne 27. října pak katalánský parlament odhlasoval nezávislost Katalánska na Španělském království a

vyhlášení Katalánské republiky. Vláda v Madridu obratem reagovala aktivací článku 155 ústavy¹³, čímž omezila autonomii regionu a získala nad ním přímou kontrolu. Došlo k rozpuštění regionálního parlamentu a sesazení Puigdemonta z postu předsedy vlády (ten následně uprchl do Bruselu), obvinění katalánského premiéra Oriola Junquerasa spolu se sedmi ministry ze vzpoury a vypsání předčasných regionálních voleb na 21. prosince 2017. Španělský ústavní soud rovněž anuloval deklaraci katalánské nezávislosti (Frost 2017).

V předčasných volbách 2017 zvítězila středolevá nenacionalistická a prošpanělská strana Občané (*Ciudadanos*), těsnou většinu 70 mandátů však získaly tři separatistické frakce – Společně pro Katalánsko (*Junts per Catalunya, JuntsxCat*), Republikánská levice Katalánska – Ano Katalánsku (*Esquerra Republicana de Catalunya–Catalunya Sí, ERC-CatSí*) a Kandidátka lidové jednoty (*Candidatura d'Unitat Popular, CUP*) (viz příloha č. 4) (El País 2017). Separatistické strany na post předsedy katalánské vlády navrhly Carlese Puigdemonta, ten následně projevil zájem vést Katalánsko ze zahraničí (kvůli hrozbě odnětí svobody v případě, že by se vrátil do Španělska). Katalánským premiérem byl nakonec 14. května 2018 zvolen Quim Torra, jehož jmenováním a potvrzením jeho vlády skončila přímá správa regionu centrální vládou (Catalunya 2011; Díez, Baquero 2018; Radačičová 2018).

---

¹³ **Článek 155.**

1. Jestliže autonomní společenství neplní povinnosti, uložené mu ústavou nebo ostatními zákony anebo jedná-li tak, že jeho chování je vážným porušením obecných zájmů Španělska, může vláda po předchozí výzvě předsedovi autonomního společenství a v případě nerespektování této výzvy přijmout – se schválením absolutní většiny senátu – potřebná opatření, aby přiměla společenství k nucenému splnění těchto povinností nebo aby uvedený obecný zájem chránila
2. K provedení opatření podle odst. 1 může vláda udělovat všem úřadům autonomních společenství pokyny.

4. Původ a vzestup padánského separatismu

4.1 Historický vývoj tzv. Padánie v rámci Itálie

Padánie je původně geografické označení pro oblast na severu Itálie v povodí řeky Pád. Ten je nejdelším italským tokem, který pramení v Kottických Alpách nedaleko italsko-francouzských hranic a protéká Pádskou nížinou čtyřmi italskými regiony (Piemont, Lombardie, Emilia-Romagna a Benátsko) ze západu na východ, kde ústí do Jaderského moře. V polovině 90. let však přišla Liga Severu (*Lega Nord, LN*) s politickým projektem vytvoření nového státu Padánie, která by sestávala (alespoň podle *Deklarace nezávislosti a suverenity Padánie* z roku 1996; viz příloha č. 6) z 11 regionů, tj. Piemont, Lombardie, Emilia-Romagna, Ligurie, Benátsko, Furlánsko – Julské Benátsko, Tridentsko – Horní Adige, Údolí Aosty, Toskánsko, Umbrie a Marche.¹⁴ Takovýto stát by měl rozlohu 161 000 km² a žilo by zde necelých 33,9 milionu obyvatel¹⁵ (Cento Bull, Gilbert 2001, s. 5–6; Istat 2019). V kontextu této práce se Padánií bude rozumět právě zmíněný politický projekt Ligy Severu.

Po zániku Západořímské říše v 5. století zůstal Apeninský poloostrov rozdroben do mnoha politických útvarů a na území si nárokovaly právo evropské mocnosti – nejprve Španělsko a Francie, později také Rakousko. Středověká Itálie se od ostatních částí Evropy však vyznačovala tím, že zde nikdy nedošlo k úplnému přerušení antických tradic. Díky tomu mohlo dojít k poměrně rychlé obrodě italských měst, rozvoji obchodu a vzdělanosti. Na přelomu 12. a 13. století se zejména severoitalská města vymanila z nadvlády feudalismu a vytvořila samostatné městské státy (Kössl, Štumbauer, Waic 2018, s. 38–39). V průběhu 14. a 15. století se poměry na poloostrově ustálily a v této podobě bez větších změn přetrvaly až do 19. století. Jihu dominovalo Neapolské království, jež bylo střídavě pod nadvládou Španělů a Francouzů, ve středu Apeninského poloostrova se rozkládal Papežský stát a na severu se nacházela celá řada státních útvarů – vévodství, republik i městských států. Výsadní postavení zaujímaly především přístavy Benátky a Janov, které byly bohatými obchodními centry a spojnicí mezi Evropou a Orientem, dále Milán, který zprostředkoval obchod mezi severní Itálií a zaalpskou Evropou, a v neposlední řadě Florencie, která se vedle obchodu stala také významným centrem kultury a vzdělanosti. Severoitalské městské státy tak v době, kdy Evropě dominoval feudalismus, zažívaly

¹⁴ V Deklaraci nezávislosti a suverenity Padánie se hovoří o 14 „národech“, které obývají 11 uvedených regionů v severní a střední Itálii.

¹⁵ Pro srovnání, Itálie má rozlohu 301 000 km² a žije zde 60,4 milionu obyvatel.

nebývalou míru svobody a hospodářského a kulturního rozkvětu (Procacci 2007, s. 61–82; Pavlíček 2017, s. 85–108).

4.1.1 Počátky italské samostatnosti

Od šestnáctého století italské státy (převážně pasivně) přihlížely rivalitě mezi jinými evropskými mocnostmi o získání nadvlády nad Apeninským poloostrovem. V roce 1796 vtrhl Napoleon Bonaparte se svou armádou do Itálie a obsadil sever a střed poloostrova, kde následně vyhlásil „sesterskou“ Cisalpinskou republiku s centrem v Miláně, která se měla stát nárazníkovým pásmem Francie. Na severu Apeninského poloostrova se tak zformoval silný stát, který měl vlastní vlajku a armádu. V této době se začínají objevovat zárodky hnutí za národní sjednocení (*Risorgimento*), podle Jana Pavlíčka (2017, s. 144) lze od tohoto okamžiku „*hovořit o Italech v zatím nejednotné Itálii.*“

Napoleon sliboval Italům klid a stabilitu, což většina obyvatel považovala za klíčový předpoklad pokroku. Během bezmála patnáctiletého období Napoleonovy nadvlády tak Apeninský poloostrov zaznamenal spořádaný, ale intenzivní vývoj. V roce 1802 se z původní Cisalpinské republiky zrodila Italská republika, která se o tři roky později přeměnila na Italské království. V obou případech se však stále jednalo o státní útvary pod přímou kontrolou Francie. Po Napoleonově neúspěchu během tažení do Ruska v roce 1812 a po bitvě u Lipska o rok později došlo k rozpadu francouzského systému satelitních států. Vídeňský kongres pak zajistil restauraci předrevolučních poměrů – do Sardinského království (tj. na Sardinii a do Piemontu) se vrátila savojská dynastie, do Království obojí Sicílie (tj. spojeného původního Sicilského a Neapolského království) Bourboni a do Toskánska Habsburkové, kteří navíc získalo Benátsko a Lombardii a snažili se udržet si na Apeninském poloostrově dominantní vliv (Procacci 2007, s. 216–225; Pavlíček 2017, s. 148–159).

Italskou společností prostupovala touha po svobodě a národním sjednocení. Ve 20. letech 19. století byly organizovány vzpoury tajnými revolučními spolky, z nichž nejvýznamnější byli tzv. karbonáři (*Carboneria*). Ti měli největší ohlas na jihu a v Papežském státě, jejich úsilí však bylo neúspěšné. Nový impuls do Risorgimenta přinesl ve 30. letech Giuseppe Mazzini, který se pokoušel rozšiřovat myšlenky národní jednoty mezi široké vrstvy obyvatelstva a v roce 1831 založil hnutí Mladá Itálie (*Giovine Italia*), do jehož řad se připojil i Giuseppe Garibaldi. I tyto snahy však zůstaly bez úspěchu. Významným mezníkem byl revoluční rok 1848, kdy sardinský král Karel Albert podpořil

vznik konstituce, využil podpory Království obojí Sicílie i Papežského státu a vyhlásil Rakousku válku. Cílem měl být zisk rakouských držav a následné ovládnutí celého Apeninského poloostrova. První válka za nezávislost však skončila vítězství Rakouska. Karel Albert rezignoval na sardinský trůn ve prospěch svého syna Viktora Emanuela II., do jehož služeb vstoupil jako kancléř Camillo Cavour. Cavour prosazoval sjednocení Itálie pod taktovou savojské dynastie, která by pak usedla na italský trůn. Odmítal republikanismus prosazovaný Mazzinim a Garibaldim, zároveň si však uvědomoval nutnost ústavnosti nového státu a existence zákonodárského orgánu. V roce 1859 vypukla druhá italská válka za nezávislost, kdy na straně Sardinského království stála Francie. Po porážce Rakouska v bitvě u Solferina v roce 1860 ztratili Habsburkové Lombardii ve prospěch Sardinského království, kterému se tak otevřely dveře ke sjednocení Itálie (Procacci 2007, s. 236–260; Newell 2010, s. 10–12; Pavlíček 2017, s. 164–188).

4.1.2 Od sjednocení k první světové válce

Záhy po vítězství u Solferina a zisku Lombardie byly k Sardinskému království připojeny Toskánsko, Romagna, Parma a Modena. V téže roce Giuseppe Garibaldi a jeho sbor dobrovolníků z jihu osvobodili Sicílii, Kalábrii a Neapol. Dne 17. března 1861 pak bylo na sněmu v Turíně vyhlášeno Italské království, v jehož čele stanul Viktor Emanuel II.¹⁶ Do nového státu zatím nebylo zahrnuto Benátsko, které zůstávalo v područí Rakouska, a okolí Říma, jenž byl pod francouzským protektorátem. Hlavním městem byl zpočátku Turín, od roku 1865 pak Florencie. Po vítězství Pruska nad Rakouskem v bitvě u Sadové roku 1866 ztratili Habsburkové Benátsko ve prospěch Itálie a o čtyři roky později po porážce Napoleona III. v bitvě u Sedanu ztratila Francie kontrolu nad Římem, který byl připojen ke zbytku země a stal se hlavním městem již definitivně sjednocené Itálie (Dvořáková, Kunc 2009a, s. 58–59; Newell 2010, s. 12–14; Pavlíček 2017, s. 88–95).

Markéta Šustková (2002, s. 168) uvádí, že pro „*období sjednocení Itálie byla základní charakteristikou italské společnosti zejména separace, a to v míře naprosto neznámé v jiných západních zemích – separace mezi městem a venkovem, elitami a lidem a zejména mezi různými regiony, (...) se kterými se ztotožňovalo jejich obyvatelstvo. Většina obyvatel, z nichž zhruba 70 % žila na venkově, se cítila býti Toskánci, Sicilany, či přímo Benátčany či Janovany. (...) V tomto momentu je tedy na místě hovořit nikoliv o jedné*

---

¹⁶ Přestože byl Viktor Emanuel II. prvním italským králem, Savojská pokračovali v tituluře bez ohledu na změnu království.

Itálii, ale o tolika Itáliích, kolik regionů či území by bylo možné rozlišit.“ Italsky hovořila pouze asi 2 až 4 % populace, drtivá většina obyvatel užívala vlastní dialekt nesrozumitelný pro lidi z jiných regionů.

Bezprostředně po sjednocení vyvstala otázka rozsahu autonomie v rámci nového státu. Zatímco centralisté argumentovali křehkostí nově vzniklého státu, který si nemůže dovolit ředit suverenitu centrální moci, autonomisté usilovali o přenesení některých kompetencí z centra na regiony, které by uspokojily rozdílné jazykové a kulturní tradice. Nakonec zvítězil silný centralismus, který měl bránit „*procesum teritoriální a sociální fragmentace*“ (Šustková 2002, s. 169).

Nový stát musel čelit řadě problémů. V prvních letech existence samostatné Itálie si Piemont, někdejší centrum Sardinského království, zachoval relativně hegemonní postavení. Příkladem je volební právo, které platilo v Sardinském království od roku 1848 a po sjednocení se rozšířilo do celé Itálie. Právo bylo založeno na majetkovém censu a volby se tak staly výsadou nepočetné aristokracie, která žila převážně na severu, čímž pádem byl jih země zastoupen výrazně méně.¹⁷ To mělo za následek násilné protesty na jihu Itálie, který se cítil být vůči severu v pozici polokolonie (*un territorio semicoloniale*). V souvislosti s tím se jedním z hlavních politických a ekonomických témat stala tzv. jižní otázka (*La questione Meridionale*). Jižní Itálie byla nejzanedbanější částí země. Region se potýkal s vysokou mírou negramotnosti, která v Kalábrii a Sicílii dosahovala 80 až 90 %. Od sjednocení až po konec 19. století se navíc prohlubovala sociální diferenciaci obyvatelstva, která souvisela s rozvojem průmyslu. Rozvíjel se hlavně hutnický, strojírenský, chemický a automobilový průmysl. Industrializace však byla díky lepším infrastrukturním zdrojům fenoménem především severních regionů, zejména Piemontu a Lombardie (hlavními průmyslovými centry se staly Turín a Milán), zatímco jih země zůstával převážně agrární. Sjednocení země s sebou rovněž přineslo odstranění celních překážek, výrobci z jihu tak nemohli konkurovat efektivnějším výrobcům ze severu, což mělo za následek vysokou míru nezaměstnanosti na jihu poloostrova. Kvůli zoufalým ekonomickým podmínkám tak ke konci 19. století na pět milionů lidí odešlo z jižní Itálie do zahraničí, především do USA (Spotts, Wieser 1986, s. 231; Procacci 2007, s. 266–268; Newell 2010, s. 15–16; Pavlíček 2017, s. 196–203).

V zahraniční politice se Itálie orientovala na ústřední mocnosti, tedy Německo a

---

¹⁷ Roku 1870 se v Itálii nacházelo okolo 529 000 mužských voličů, což tvořilo pouhá 2 % celkové populace.

Rakousko-Uhersko, s nimiž v roce 1882 uzavřela vojenskou alianci známou jako Trojspolek. Vedle toho usilovala sjednocená Itálie o vybudování koloniálního říše. Do konce třicátých let získala část ostrovů v Egejském moři, dnešní Libyi, Eritreu a část Somálska, největším úspěchem pak bylo dobytí a ovládnutí Etiopie v letech 1936–1941. Po vypuknutí první světové války vyhlásila Itálie neutralitu a o rok později se připojila na stranu Dohody. Příslušnost k vítězné alianci však znamenala pro Itálii pouze malé zisky (Jižní Tyrolsko, Tridentsko, Istrii a přístav Terst) a nezabránila drastickému dopadu poválečné hospodářské krize (Dvořáková, Kunc 2009a, s. 59; Pavlíček 2017, s. 198–215).

4.1.3 Fašistická Itálie

Itálie vzešla z první světové války jako „poražený vítěz“. Malé územní zisky a hluboká zadluženost vůči spojencům vyvolala ve společnosti pocity zklamání a deziluze, které ještě prohloubila nastalá hospodářská krize, vzešlá především z orientace na válečnou výrobu a následné absence odbytu zboží. Došlo ke krizi liberálního režimu a Evropou se šířily autoritářské a totalitní tendence – jak levicové, tak pravicové. Jedním z produktů poválečného rozčarování byl vznik fašismu reprezentovaný bývalým socialistou Benitem Mussolinim. Ten v roce 1919 v Miláně založil bojové svazy (*Fasci Italiani di Combattimento*), které se o dva roky později transformovaly do Národní fašistické strany (*Partito Nazionale Fascista, PNF*). Fašisté postupně získávali na síle a v říjnu 1922 uskutečnili tzv. pochod na Řím, kdy ovládli hlavní město a Mussolini byl králem Viktorem Emanuele III. jmenován předsedou vlády (Procacci 2007, s. 329–338; Pavlíček 2017, s. 220–223).

Dvacátá léta minulého století se vyznačovala hospodářským růstem a nejinak tomu bylo i v Itálii. Zvyšovala se průmyslová i zemědělská produkce a klesala nezaměstnanost, významný rozvoj zaznamenal především automobilový průmysl (především díky značce Fiat se sídlem v Turíně). Zlepšení ekonomické situace země a s ním související nárůst podpory fašismu pomohly nový režim konsolidovat. Do roku 1925 se pak Mussolinimu podařilo ovládnout státní struktury a začal vládnout jako diktátor – vůdce fašismu (*duce del fascismo*). Ke konsolidaci režimu bezpochyby přispěl i podpis tzv. Lateránských dohod v roce 1929, jimiž došlo k úpravě vztahů mezi Vatikánem a Italským královstvím. Mezi lety 1925 a 1943 zůstávala v platnosti ústava Italského království, která však byla upravena fašistickým zákonodárstvím, zejména zákony na obranu státu (*leggi fascitissime*) přijatými v roce 1926. V letech 1926–1927 pak došlo ke zrušení lokálních autonomií a byl vytvořen

úřad podesty (*podestà*) jmenovaného vládou, do jehož rukou byla koncentrována lokální moc. Během Mussoliniho diktatury docházelo k silné centralizaci moci a italianizaci cizích národností (Šustková 2002, s. 170; Procacci 2007, s. 339–342; Milza 2013, s. 351–356; Pavlíček 2017, s. 220–223).

Ve 30. letech se fašistická Itálie stala spojencem nacistického Německa. Po jeho boku vstoupila pak v roce 1940 do druhé světové války s podobným záměrem jako při minulé válce – expandovat mimo Apeninský poloostrov. Do války však italská armáda vstoupila stejně nepřipravená jako do války minulé, což vedlo k citelným ztrátám, které brzy předznamenalý pád fašistického režimu. V roce 1943 byl Mussolini sesazen a uvězněn a PNF byla zakázána. Po zbytek války pak stála Itálie na straně Spojenců (Newell 2010, s. 21–22; Pavlíček 2017, s. 231–237).

4.1.4 Poválečný vývoj

Druhá světová válka za sebou v Itálii zanechala zničenou ekonomiku a rozdělenou společnost, země také přišla o všechny své kolonie. V souvislosti s tím, jak podotýká Jan Pavlíček (2017, s. 137), se od konce války „*Itálie a Italové identifikují s Itálií, nikoli s historickými reminiscencemi jako byla Římská říše a snaha o její obnovení expanzí ve Středomoří, jak se o to pokusil Benito Mussolini.*“

Už v roce 1944 král Viktor Emanuel III. abdikoval ve prospěch svého syna Umberta II. v domnění, že se mu tím podaří udržet monarchii. V zemi však sílily hlasy podporující vytvoření republiky a na politické scéně se formovaly nové strany. Těmi nejdůležitějšími byly Italská socialistická strana (*Partito Socialista Italiano, PSI*), Italská komunistická strana (*Partito Comunista Italian, PCI*) a Křesťanská demokracie (*Democrazia Cristiana, DC*). Právě křesťanští demokraté v čele s Alcidem de Gasperim zvítězili v prvních poválečných volbách, které se konaly v červnu 1946 a byly spojeny s institucionálním referendem, v němž se více než 54 % voličů vyslovilo pro vytvoření Italské republiky, která byla vyhlášena 18. června 1946 (Pavlíček 2017, s. 238).

Rok a půl po vyhlášení republiky byla přijata nová italská ústava. Ta konstituuje Itálii jako „*demokratickou republiku založenou na práci.*“ Článek 7, podle něhož jsou „*ve svých sférách stát i katolická církev nezávislé a svrchované,*“ stvrzuje platnost Lateránských dohod uzavřených mezi Mussolinim a papežem Piem IX. v roce 1929. Článek 133 pak jasně deklaruje, že „*republikánská forma nemůže být předmětem ústavní*

změny.“ Nová ústava rovněž zohledňovala vzrůstající separatistické nálady, které se objevily bezprostředně po válce, a to na Sardinii, Sicílii, v Údolí Aosty a Jižním Tyrolsku (tj. region Tridentsko – Alto Adige) (Šustková 2002, s. 202).

Itálie byla zakládajícím státem Severoatlantické aliance v roce 1949 i Evropského společenství uhlí a oceli v roce 1951, respektive 1952. Země rovněž přijala Marshallův plán, který napomohl tzv. italskému hospodářskému zázraku. Vedle hutnického, strojírenského a chemického průmyslu to nově byl i módní průmysl; tyto úspěchy však zastínil průmysl automobilový, a to především díky společnosti Fiat, která postupně získala monopolní postavení. Tento prudký průmyslový rozmach měl za následek masivní pohyb obyvatelstva, kdy miliony zemědělců z jihu opouštěly venkov a vydaly se hledat uplatnění v průmyslových centrech na severu země. Itálie se zároveň stala jednou z nejvýznamnějších evropských turistických destinací. Na přelomu 80. a 90. let však narůstá konflikt mezi centrem a periferií, který souvisí se vznikem autonomistických lig v severní Itálii (Šustková 2002, s. 202; Procacci 2007, s. 362–370).

4.2 Politicko-administrativní uspořádání Itálie

Republikánská ústava z roku 1947 člení Itálii na regiony, provincie a obce (čl. 114). Zásadní změnou oproti monarchistické ústavě byl nově vznik regionů, které ústava (čl. 115) definuje jako „*samosprávné svazky s vlastními pravomocemi a funkcemi*.“ Dvacet regionů (*regione*) se dále dělí na 109 provincií (*provincia*). Těmito regiony jsou Abruzzo, Apulie, Basilicata, Benátsko, Emilia-Romagna, Furlánsko – Julské Benátsko, Kalábrie, Kampánie, Lazio, Ligurie, Lombardie, Marche, Molise, Piemont, Sardinie, Sicílie, Toskánsko, Tridentsko – Horní Adige, Údolí Aosty a Umbrie (viz příloha č. 5).

Italská republika je příkladem regionálního státu, který je kombinací prvků unitárního systému a federace. Tomáš Foltýn (2007) označuje Itálii jako „*regionální stát koncipovaný jako volná federace autonomních regionů*.“ V původním znění ústavní listiny, konkrétně v článku 117, je taxativní výčet legislativních kompetencí, které náležejí regionům (např. doprava, školství, zdravotnictví, kultura). Regiony nedisponují stejným stupněm samosprávy, pěti regionům přiznává článek 116 „*zvláštní formu a podmínky autonomie podle zvláštních statutů přijatých ústavními zákony*.“ Těmito regiony se speciálním statutem (*regioni a statuto speciale*) jsou Sicílie, Sardinie, Tridentsko – Horní Adige, Furlánsko – Julské Benátsko a Údolí Aosty. Tři z pěti regionů se od všech

zbývajících liší etnickým, jazykově podmíněným složením obyvatelstva (v Tridentsku – Horním Adige žije německy mluvící menšina, ve Furlánsku – Julském Benátsku slovinská menšina a Údolí Aosty je frankofonní region), ostrovní Sicílii a Sardinii byl speciální statut přiznán z důvodu zvýšeného rizika separace. Zbývajících patnáct regionů má tzv. standardní statut. Tyto oblasti čekaly na svůj vznik až do roku 1970, kdy byla země konečně rozdělena do 20 regionů, nikoli však se stejnou mírou autonomie (Šustková 2002, s. 117; Foltýn 2007, s. 84–85; Newell 2010, s. 79–82).

V 90. letech došlo k prvním reformám stávajícího nastavení decentralizovaného systému, například zavedením přímé volby prezidenta regionu, čímž měla být posílena jeho legitimita. V říjnu 2001 byla v referendu schválena ústavní reforma, která výrazně posílila pravomoci jednotlivých regionů a prohloubila tak decentralizaci moci v zemi. Nejviditelnější změnou byla revize článku 117, kde byly nově taxativně vyjmenovány legislativní kompetence příslušící státu, zatímco regionům byly přiznány plné legislativní kompetence. Došlo tak k inverzi kritéria rozdělení kompetencí. Dále byl přepracován článek 118 ve prospěch zásady subsidiarity, článek 119 pak přiznal „*obcím, provinciím, metropolitním městům a regionům finanční autonomii příjmů a výdajů*“, revizí článku 114 získal Řím ústavní statut hlavního města (*Roma capitale*) a novým zněním článku 116 byly zavedeny bilingvní názvy pro regiony Tridentsko – Horní Adige/Jižní Tyrolsko (*Trentino – Alto Adige/Südtirol*) a pro Údolí Aosty (*Valle d'Aosta/Vallée d'Aoste*) (Šustková 2002, s. 194–201; Foltýn 2007, s. 85–87).

Reforma konstituce z roku 2001 byla mnohými chápána (včetně lídra LN Umberta Bossiho) jako pouhý mezistupeň na cestě k federalizaci Itálie. Další ústavní reforma měla posílit pravomoci premiéra na úkor prezidenta, upustit od dosavadního modelu symetrického bikameralismu, posílit regiony na úkor centrální vlády, přičemž patnáct regionů se standardním statutem mělo získat stejné postavení jako regiony se speciálním statutem. Revize se měla týkat celkem 50 článků ústavy z celkových 139. Ústavní reforma z roku 2006 nebyla v referendu schválena (Foltýn 2007, s. 85–87; Dvořáková, Kunc 2009a, s. 66).

4.3 Faktory ovlivňující padánský nacionalismus

Oblast Padánie, respektive severní Itálie nikdy nebyla jednotnou politickou entitou, která by sdílela společnou historii, kulturu a jazyk. Jednotlivé severoitalské státy v období od

šestnáctého do osmnáctého století se však vyznačovaly charakteristickým způsobem vlády, který byl určující pro etablování regionálních identit. Každý stát se se řídil odlišným systémem legislativy, který korespondoval s odlišnými stádii civilizace. Lyttelton (1996, s. 33–34) tak zastává názor, že severoitalské regionální identity nebyly uměle vykonstruovány, jak podle něj tvrdí někteří kritici, ale mají své historické kořeny. Sever Apeninského poloostrova byl však výrazně více heterogenním prostorem než jih a v historii zde nedošlo k vytvoření jednotného národa. LN, která pohlíží na region jako na národ, se tak pokouší uměle konstruovat společnou identitu a probudit v obyvatelích Padanie jakési „národní uvědomění“ (Giordano 2001; Giordano, Roller 2001; Albertazzi 2006).

Spisovatel a novinář Gilberto Oneto, který podporoval padánskou nezávislost, ve své knize Znovunalezení Padanie (*L'invenzione della Padania*) tvrdí, že Padanie existuje geograficky, etnicky, jazykově, kulturně i ekonomicky, že „její občané se v průběhu historie pokoušeli prosadit svou národní identitu, a proto by mělo být podřízení Padanie Římu považováno za historickou křivdu.“ Lidé žijící na severu Itálie podle něj navíc mnohem více komunikovali a orientovali se na zaalpskou Evropu než na jih poloostrova a pokládá je za součást skupiny národů, jako jsou Okcitánci, Rétorománi, Tyrolané či Slovinci. V neposlední řadě Oneto argumentuje ve prospěch padánské identity tím, že Padánci jsou geneticky spjati s Kelty, kdežto Italové žijící na jihu jsou potomky Etrusků a Řeků (Albertazzi 2001; Cento Bull, Gilbert 2001, s. 112–114). Navzdory této tezi však v historii padánský národ neexistoval a padánská identita je pouze umělým konstruktem.

Dalším faktorem ovlivňujícím severoitalský regionalismus je jazyková rozmanitost. Jak známo, úředním jazyk Itálie je italština. Většina Italů však místo italštiny z počátku hovořila místními dialekty, které se od sebe často markantně liší. Tyto dialekty navíc nemají původ v italštině, nýbrž v latině, a dnešní italština je původně jedním z těchto dialektů (konkrétně dialektem užívaným ve Florencii). Dialekty, respektive jazyky jako turínština, milánština, lombardština, piemonština, benátština či neapolština jsou tedy samostatnými románskými jazyky vycházejícími z latiny, které se vzájemně liší v gramatice, fonologii i celkové struktuře jazyka (Lepschy et al. 1996, s. 69–70). Vedle úřední italštiny jsou v zemi uznávány také menšinové jazyky, mezi nimi například němčina, francouzština či slovinština. Článek 6 ústavy zaručuje zvláštními předpisy na ochranu jazykových menšin.

Bezesporu nejčastějším a nejsilnějším argumentem stoupců separatismu je ekonomická situace a rozdíly mezi bohatými a chudými regiony. Již po sjednocení představovala tzv. jižní otázka problém stojící v cestě rozvoji Itálie a italské společnosti. Jak již bylo uvedeno výše, zatímco na jihu poloostrova dominovalo zemědělství, průmyslová výroba byla soustředěna na severu a velká města se stávala významnými industriálními centry. Své postavení posílily například Janov, Turín a především Milán, který se postupně stal ekonomickým (a v souvislosti s tím i do určité míry kulturním) centrem země, zatímco administrativní a politické centrum zůstávalo v Římě (Tambini 2001, s. 99–102; Procacci 2007, s. 308).

LN prohlašuje, že společnost na severu země je strukturována jinak a má jiné kulturní a hodnotové zakotvení než na jihu. Právě těmito rozdíly v kultuře a mentalitě Liga Severu přisuzuje ekonomické rozdíly mezi severem a jihem. Jih tak bývá vykreslován jako „*oblast, kde lidé nemají žádnou skutečnou touhu pracovat a pouze se domáhají státních dávek, zatímco severní Itálie má silnou pracovní etiku, která vysvětluje dynamiku ekonomiky*“ (Giordano, Roller 2001). LN tak nabyla dojmu, že Padanie dotuje ekonomicky slabší jih a se sloganem „*Roma ladrona*“ („*loupeživý Řím*“) se začala stavět proti státnímu systému přerozdělování finančních prostředků.

Představa LN, že sever produkuje italské bohatství a jih ho utrácí, je zkreslená. Ekonomické rozdíly mezi oběma regiony jsou sice nepopiratelné (viz příloha č. 7 a 8), státní investice jsou vyšší na jihu než na severu a vyšší je i míra nezaměstnanosti, nicméně alpské provincie Trento a Bolzano (region Tridentsko – Horní Adige) a Údolí Aosty jsou samy velkými příjemci vládní podpory (Cento Bull, Gilbert 2001; s. 14–17).

4.4 Současná politická reprezentace tzv. Padanie

Proces vedoucí k vytvoření LN trval asi deset let. Před jejím vznikem docházelo v Benátsku, Piemontu a Lombardii k formování autonomistických lig, které se staly předchůdcem této makroregionální politické platformy.

První významnější frakcí, která byl přímým předchůdcem, byla Benátská liga (*Liga Veneta, LV*) založená v roce 1979. Jejím hlavním požadavkem byla změna regionálního statutu ze standardního na speciální a přiznání vyšší míry autonomie v rámci Itálie. O rok později vznikl Piemontský svaz (*Unione Piemonteisa, UP*), který však na rozdíl od LV nedosáhl výraznějších volebních úspěchů. Jako poslední byla v roce 1982 ustavena

Lombardská liga (*Lega Lombarda, LL*), která byla ze všech tří uskupení nejúspěšnější a jako jediná dosáhla úspěchu na národní úrovni, když v roce 1987 získala v parlamentních volbách poslanecký mandát. „*Ligy (...) se pokusily geograficko-administrativní základ (region) transformovat a přeměnit jej na prostor k identifikaci. Přestože byly elementy lingvistické a kulturní autonomie v regionech severní Itálie relativně slabé, autonomistické ligy zde zkusily etnicitu, národ a tradici vynalézt jako zdroje nezbytné pro politickou autonomii* (Šustková 2002, s. 215). V roce 1989 se tyto tři ligy spojily – nejprve do Aliance Severu (*Alleanza Nord, AL*) a posléze, o dva roky později, do Ligy Severu (*Lega Nord, LN*).¹⁸ Vůdčí osobností v procesu integrace lig do jednotné politické formace se stal předseda LL a následný lídr LN Umberto Bossi (Strmiska 1998, s. 101–110; Šustková 2002, s. 215–229; Strmiska 2004, s. 16–29).

Severoitalské ligy původně vycházely z ideje jakési přirozené a historicky dané regionální vlasti, na niž pohlížely jako na národ a reprezentovaly tak etnoregionální zájmy těchto oblastí. LN pak usilovala o širší politický horizont v rámci italské politiky a posunutí země směrem k federalismu. Hlavním programem strany se stala obrana identity a zájmů severu úzce související s polemikou proti jihu. Konkrétně se strana zaměřila na čtyři témata (dle Cento Bull, Gilbert 2001, s. 13–14):

- *Špatnou vládu, která škrtí malé podniky, zatímco zpracovatelský průmysl na severu Itálie zajišťuje většinu národní prosperity.*
- *Jih Itálie, kterému bylo dovoleno desítky let stagnovat díky státnímu rozdělování a žil z dobročinnosti severu místo toho, aby se vydal vlastní cestou. Daně ze severu byly směřovány do rukou mafie a jiných zločineckých gangů, které poskytovaly vládním stranám politickou podporu v mnoha oblastech na jihu.*
- *Italské politické elity nebyly o moc lepší než gangsteři. Všechny strany byly zapojeny do korupčních praktik. Italská politika potřebovala přestávku; tabulu rasu, která by odstranila existující politickou třídu.*
- *Itálie byla přeměněna na multikulturní společnost proti vůli svých občanů masovým přistěhovalectvím ze zemí Magrebu a (po roce 198) z Albánie.*

Brzy po vzniku LN se také objevuje idea Padanie jakožto potenciálního národa a státu. Cílem hnutí je pak určena „*poklidná transformace italského státu v moderní konfederaci demokratickými prostředky. Jde o realizace aspirací národů spojených*

---

¹⁸ K Lize Severu se postupně připojila i další regionální uskupení, nejvýznamnější jsou však tři zmíněné frakce.

v rámci italského státu – aspirací na vlastní vládu (*autogoverno*), jež by brala v úvahu nutnost sociálního vývoje spjatého s kulturními a historickými charakteristikami jednotlivých států“ (Šustková 2002, s. 218). V parlamentních volbách 1992 získala LN 8,7 %, čímž zaznamenala čtvrtý nejlepší výsledek a stala se celonárodní politickou silou. Volební úspěch vycházel primárně z podpory v severní Itálii.¹⁹ Absence partnerů pro vyjednávání federalizace Itálie však vedla k posílení separatistických myšlenek. O dva roky později se LN poprvé dostala do vlády po boku Silvia Berlusconiho a jeho strany Vzhůru Itálie (*Forza Italia, FI*). FI se však podařilo přebrat LN voliče, což vedlo Bossiho k vystoupení z vlády a následnému rozpadu koalice. Strana také upustila od svých federalistických vizí a přišla více nacionalistickou a separatistickou strategií. Bossi spatřoval v nezávislosti Padánie řešení všech problémů regionu a odvolával se na československou cestu: „*Federalismus nám už nestačí. Bude lépe zvolit československou cestu – sednout si ke stolu a zemi rozdělit*“ (Kašpar 1996; Šustková 2002, s. 215–229; Strmiska 2004, s. 16–29).

V září 1996 byla deklarována nezávislost regionu a vyhlášena Federativní republika Padánie (viz příloha č. 6), v květnu následujícího roku proběhlo referendum za nezávislost. Separatistické akce však vyvolaly pobouření i mezi členy LN. Bossi se tak odvrátil od separatistické rétoriky a vrátil se k myšlenkám hlubší decentralizace, tentokrát v podobě devoluce.

V období mezi lety 2001 až 2011 (s krátkou přestávkou mezi lety 2006 a 2008) byla LN součástí italské vládní koalice – nejprve v rámci středopravé koalice Dům svobody (*Casa delle Libertà, CdL*) pod vedením Silvia Berlusconiho a jeho strany FI, od roku 2008 pak jako koaliční partner nové Berlusconiho strany Lid svobody (*Il Popolo della Libertà, PdL*). LN má přirozeně nejsilnější elektorát v oblastech Padánie, což dokazují výsledky regionálních voleb. Zvláště vysoké podpoře se strana těší v Lombardii, kde v posledních dvojích volbách v letech 2013 a 2018 zvítězila se zisky 23,2 %, respektive 29,4 % hlasů; v Benátsku, kde v roce 2010 triumfovala s 35,2 % a v roce 2015 dokonce s 40,9 % hlasů; a ve Furlánsku – Julském Benátsku, kde si v roce 2018 taktéž připsala vítězství s výsledkem 34,9 %. Její pozice však v posledních pěti letech narůstá napříč celou Padánií (s výjimkou Piemontu, kde v posledních volbách zaznamenala pokles) i mimo ni (v roce 2018 získala v Laziu 10 % a v Molise 8,2 %) (Ministero dell'Interno

---

¹⁹ V Lombardii získala Liga Severu 23 % hlasů, v Benátsku 18 % (Giordano, Roller 2001).

2019).

Během svého vládního působení v letech 2008–2011 se LN začala odvracet od autonomistických a separatistických požadavků a zaměřila se na bezpečnostní a antiimigrační politiku. Tato rétorika zesílila po příchodu Mattea Salviniho do čela strany roku 2013, který do strany navíc přinesl euroskepticismus, především kritiku společné evropské měny. Poslední parlamentní volby v roce 2018, do nichž LN vstoupila pod názvem Liga, si strana připsala dosud nejlepší výsledek – 17,4 % hlasů a 124 mandátů z celkových 630 –, a utvořila vládu společně s Hnutím pěti hvězd (*Movimento 5 Stelle, M5S*) pod vedením nestraníka Giuseppe Conteho, v níž získal Salvini křeslo ministra vnitra (viz přílohy č. 9 a 10) (Hrušková 2016; Albertazzi, Giovannini, Seddone 2018).

5. Komparace separatistických tendencí v Katalánsku a Padánii

Následující kapitola bude věnována diachronní komparaci separatistických tendencí v Katalánsku a Padánii v rámci jejich domovských států a pokusí se nalézt základní podobnosti a odlišnosti mezi oběma analyzovanými regiony. Komparace bude provedena z několika hledisek, konkrétně z hlediska národně-kulturního, historického, ekonomického a politického.

Katalánsko je příkladem regionu se silnou národní a kulturní identitou, která vychází z historické skutečnosti a vede k posílení národního sebeuvědomění. Katalánci sami sebe vnímají jako pospolitý národ, což ostře kontrastuje s ústavně deklarovanou koncepcí jednoty španělského národa. Katalánské národní uvědomění navíc posilují kultura, tradice, symboly a především jazyk, který je nejzřetelnějším faktorem katalánské identity, a dokázalo přežít i Frankovo brutální pokusy o potlačení katalanismu a katalánské autonomie. Konstituce z roku 1978 sice zaručuje regionům i národnostem právo na autonomii, včetně užívání vlastního jazyka a symbolů, zároveň však ústava hovoří o jednotě španělského národa a preferenční postavení má v celé zemi kastilská španělština. V případě Padánie panuje v odborných kruzích konsensus o absenci existence etnické či národní identity. Sever Apeninského poloostrova byl poměrně heterogenní oblastí, kde nikdy neexistovala jednotná politická entita (s výjimkou krátkého období napoleonských „sesterských“ republik na přelomu 18. a 19. století) vyznačující se společnou historií, kulturou ani jazykem. Koncept Padánie je tak pouze konstruktem Ligy Severu s cílem vytvoření homogenního politického, kulturního a ekonomického celku a probuzení pocitu sounáležitosti k (v historii nikdy neexistujícímu) padánskému národu. Primordialistické pojetí národa a zásada národů na sebeurčení by sice hovořila ve prospěch vzniku Padánie, nicméně potenciální padánskou identitu rozměňují jazyková diverzita a sounáležitost obyvatel s jednotlivými regiony.

Častým a patrně nejdůležitějším faktorem vedoucím k posílení autonomistických a separatistických tendencí v Katalánsku a oblasti severní Itálie jsou prohlubující se rozdíly mezi bohatými a chudými regiony. Katalánsko i Padánie jsou ekonomicky nejrozvinutějšími a nejsilnějšími regiony Španělska, respektive Itálie, které v poslední třetině 19. století prošly procesem intenzivní industrializace. Díky tomu se v obou těchto regionech etablovaly způsoby běžné jinde v Evropě, zatímco zbytek Španělska a Itálie zůstával agrární a přetrvávaly zde tradiční struktury. Oba regiony tak nabyly dojmu, že

dotují regiony chudší. Z této situace viní centrum (viz slogany „*España nos roba*“ a „*Roma ladrona*“), které odčerpává z bohaté periferie odčerpává finanční prostředky a přerozděluje je ve prospěch méně rozvinutých regionů. Z důvodu disproporční alokace zdrojů tak Katalánsko i Padánie začaly klást důraz na ochranu svého regionálního hospodářství a fiskální autonomii. Padánská rétorika je navíc vyostřena argumenty o odlišné mentalitě a kultuře Jihoitalů, kteří jsou podle LN líní a zkorumpovaní, zatímco Katalánci staví primárně na své etnické a kulturní odlišnosti. Separací by tak obě nově vzniklé země získaly plnou kontrolu nad svou fiskální politikou.

V souvislosti s hospodářskou vyspělostí Katalánska a Padánie se oba regiony ostře vymezují proti centralizačním tendencím Španělska a Itálie a cítí se být přehlíženy a utlačovány ze strany centra. V průběhu posledních dvaceti let se však postoje politických reprezentací Katalánska i Padánie změnily. Po pádu Frankova režimu a demokratické tranzici na konci 70. let byla Katalánsku přiznána relativně vysoká míra samosprávy. Díky tomu mohlo autonomní společenství v čele s CiU zahájit proces národně-kulturní obrody a zajistit si lepší postavení na celostátní politické úrovni. Ekonomická síla regionu vedla k požadavku rozšíření autonomie, zejména v oblasti fiskální a hospodářské politiky, CiU nicméně nezpochybňovala existenci jednotného španělského státu a hodlala jednat v souladu s ústavou. Neuspokojení všech katalánských požadavků však vyostřilo vztah s Madridem a postupně začalo přerůstat v požadavek suverenity, který vyvrcholil referendem o nezávislosti v říjnu 2017 a následnou politickou krizí. Situace v Padánii byla opačná. LN již relativně brzy po svém vzniku upustila od svých snah týkajících se hlubší decentralizace moci, začala se vymezovat vůči Římu a celkově vůči jihu Itálie a přesunula se k vyhocené nacionalistické až separatistické rétorice, jež vyústila ve vyhlášení Federativní republiky Padánie v září 1996 v Benátkách. Tento krok však nebyl úspěšný a po vnitrostranickém rozporu se strana vrátila k decentralizačním myšlenkám a od konceptu nezávislé Padánie začala postupně ustupovat. Zlom nastal v období čtvrté vlády Silvia Berlusconiho a s příchodem Mattea Salviniho do čela strany, kdy LN vsadila na antiimigrační a antievropskou notu, což jí vyneslo dosud nejlepší volební výsledek.

Z politického hlediska spojuje oba regiony požadavek přiznání širší míry autonomie a decentralizace moci v podobě federalizace v případě Katalánska, respektive konfederalizace v případě Padánie. Těmto snahám však v případě Španělska brání stávající ústavní rámec (zejména pak článek 2 hovořící o jednotě španělského národa a článek 145

odmítající eventuální federalizaci), v případě Itálie pak nedostatečná politická vůle a v současné době ústup od původních politických ambic a orientace na celospolečenská témata jako migrace a bezpečnost. Regiony se naopak výrazně liší v záležitosti politické reprezentace. Zatímco katalánské politické spektrum je poměrně fragmentované a katalánské strany působí jen na regionální politické scéně (kde v minulosti spolupracovaly se stranami národními), LN reprezentuje (respektive dříve reprezentovala) zájmy celého regionu na celostátní úrovni a momentálně je vládní stranou.

Závěr

Separatismus je v současné době hojně diskutovaným tématem a separatistické nálady bují v celé řadě evropských regionů – ve Skotsku, Vlámku, Baskicku, na Korsice a také právě v Katalánsku a v severoitalské oblasti zvané Padánie. Zatímco dříve bývalo hlavním důvodem pro separaci a získání nezávislosti národní sebeuvědomění a pocit sounáležitosti k jiné než centrální identitě, nyní se stále častějším argumentem stává ekonomická síla a vyspělost bohatých periferií, které se cítí být „okrádány“ centrem ve prospěch chudších a méně vyspělých regionů. Právě to je jednou z hnacích sil katalánského a padánského nacionalistického a separatistického hnutí.

Tato bakalářská práce se věnovala separatistickým tendencím v Katalánsku a Padánii. V teoretické části byly nejprve definovány základní pojmy, jejichž vymezení bylo pro tuto práci klíčové. Těmito pojmy jsou národ, etnická skupina, nacionalismus, suverenita, právo národů na sebeurčení, autonomie a separatismus (potažmo secesionismus). Následně byla krátce představena teorie štěpných linií Steina Rokkana a Martina Seymoura Lipseta, především pak štěpná linie centrum-periferie, která prostupovala celou praktickou částí. Vztah mezi centrem a periferií může nabývat různých podob, nejčastěji se lze v současném světě setkat s unitárním a federativním uspořádáním. Tyto dva modely jsou nicméně pouze ideálními prototypy a podoby konkrétních politických systémů mohou být relativně pestré. Příkladem této rozmanitosti jsou rovněž Španělsko a Itálie, které představují vysoce decentralizovaný model unitárního státu s řadou federativních prvků.

Jádrem praktické části pak byla zevrubná analýza separatistických tendencí v Katalánsku a Padánii. V obou případech byl nejprve stručně nastíněn historický vývoj Španělska a Itálie od přelomu 18. a 19. století až do konce 20. století, respektive do současnosti, přičemž byl akcentován vývoj obou sledovaných regionů. Poté bylo rozebráno současné politicko-administrativní uspořádání Španělského království a Italské republiky na základě konstitučního rámce, opět s důrazem na současné postavení Katalánska a Padánie v rámci svých domovských zemí. Následně byly představeny hlavní faktory, které posilují separatistické myšlenky a které vyostřují napětí mezi centrem a periferií. Jedná o historické, národní, kulturní, jazykové faktory, ale především o faktor ekonomický, který je v rétorice obou sledovaných regionů momentálně velice silný (v případě Padánie

jednoznačně nejsilnější). Na závěr pak byl popsán proces vzniku politické reprezentace těchto regionů včetně její současné podoby.

Z předložených poznatků vyplývá, že oba sledované regiony se v otázce separatismu do značné míry liší. Zatímco Padanie z důvodu absence regionální identity staví především na argumentu hospodářské síly regionu, Katalánsko vedle toho těží i ze svého historického pozadí a s ním související národní identity, kterou podtrhuje odlišná kultura, tradice a jazyk. Politický diskurz obou regionů se navíc v uplynulých dvou až třech desetiletích výrazně změnil. Katalánsko od svého původního požadavku o rozšíření samosprávy a zejména udělení autonomie v oblasti fiskální politiky přešlo ve vyhrocený spor s centrální vládou a riziko odtržení od Španělska, kdežto Padanie a její politická reprezentace ze svých separatistických požadavků postupem času ustoupila a zaměřila se na jiná, celospolečenská témata, která jí v posledních parlamentních volbách v roce 2018 vynesla solidní volební výsledek a místo v italské vládě.

Výše uvedená data tak naznačují, že reálná hrozba separace momentálně existuje pouze v případě Katalánska. Případné odtržení a vyhlášení nezávislosti Katalánska na Španělském království však znemožňuje španělský ústavní rámec a Katalánsko nemá dostatečnou politickou sílu pro reformu stávající ústavy.

Summary

Separatism is currently a widely discussed topic and separatist moods are flourishing in several European regions - Scotland, Flanders, the Basque Country, Corsica and also in Catalonia and the North Italian region called Padania. Formerly the main reason for separating and gaining independence was national self-awareness and a sense of belonging to a non-central identity. Nowadays, however, the economic strength and level of development of the rich peripheries, which are feeling "robbed" by the centre for the benefit of the poorer and less developed regions, are becoming an increasingly common argument. This is one of the driving forces of the Catalan and Padanian nationalist and separatist movements.

This bachelor thesis deals with separatist tendencies in Catalonia and Padania. In the theoretical part, the basic terms crucial for this thesis were defined. These terms are nation, ethnic group, nationalism, sovereignty, the right of nations to self-determination, autonomy and separatism (or secessionism). Subsequently, the theory of cleavages of Stein Rokkan and Martin Seymour Lipset was introduced, especially the centre-periphery cleavage, which pervade the whole analytic part. The relationship between the centre and the periphery may take a variety of forms, with the most common in the world today being unitary and federal systems. However, these two models are only ideal prototypes and the forms of particular political systems can be relatively varied. Spain and Italy are examples of this diversity, too, as they represent a highly decentralized model of a unitary state with several federal elements.

The core of the analytic part was a comprehensive analysis of separatist tendencies in Catalonia and Padania. In both cases, the historical development of Spain and Italy was briefly outlined from the turn of the 18th and 19th centuries until the end of the 20th century, respectively the present, with an emphasis on the development of the two regions. Thereafter, the current political and administrative organization of the Kingdom of Spain and the Italian Republic was analysed on the basis of a constitutional framework, again with an emphasis on the current status of Catalonia and Padania within their home states. Subsequently, the main factors that reinforce the separatist ideas and which exacerbate the tension between the centre and the periphery were introduced. These are historical, national, cultural, linguistic factors, but above all an economic factor, which is currently very strong in the rhetoric of these two regions (clearly the strongest in the case of

Padania). Finally, the process of the political representation of both Catalonia and Padania was described, including its current form.

The data show that the analysed regions are largely different in terms of separatism. While Padania, due to the absence of regional identity, is based primarily on the region's economic power, Catalonia also benefits from its historical background and its associated national identity, underlined by a different culture, tradition and language. Moreover, the political discourse of both regions has changed significantly over the past two or three decades. From its original request to expand self-government and, in particular, to grant autonomy in the field of fiscal policy, Catalonia has moved into an escalating dispute with central government and the risk of secession from Spain, while Padania and its political representatives have resigned from their separatist demands and focused on social issues, which, in the last parliamentary elections in 2018, brought the region a solid election result and a position in the Italian government.

The data above suggest that the real threat of separation currently exists only in the case of Catalonia. However, the eventual secession and declaration of independence of Catalonia from the Kingdom of Spain make it impossible for the Spanish constitutional framework and Catalonia does not have sufficient political power to reform the existing constitution.

Použitá literatura

Tištěné publikace:

BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. Universum. ISBN 80-86101-66-5.

BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Politologická řada. ISBN 80-85959-52-6.

CENTO BULL, Anna a Mark GILBERT. *The Lega Nord and the northern question in Italian politics*. Houndmills: Palgrave, 2001. ISBN 0-333-75068-3.

DANČÁK, Břetislav a Petr FIALA. *Nacionalistické politické strany v Evropě*. Brno: Mezinárodní politologický ústav MU, 1999. ISBN 80-210-2247-7.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *Italská republika: partitokracie v re/konstrukci*. In: ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica, 2009a, s. 58-96. ISBN 978-80-245-1516-8.

DVOŘÁKOVÁ, Vladimíra a Jiří KUNC. *Španělsko: královská cesta k demokracii a státu autonomií*. In: ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Západoevropské politické systémy: komparace politických systémů*. Praha: Oeconomica, 2009b, s. 210-243. ISBN 978-80-245-1516-8.

ELAZAR, Daniel. *Federal Systems of the World: A Handbook of Federal, Confederal and Autonomy Arrangements*. Harlow: Longman Current Affairs, 1991. ISBN 0-582-08694-9.

FIALA, Vlastimil et al. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc – Praha: Moneta – FM, 2002. ISBN 80-900965-8-1.

FOLTÝN, Tomáš. *Decentralizace. Příklad Itálie a Španělska*. In: DANČÁK, Břetislav a Vít HLOUŠEK. *Víceúrovňové vládnutí v Evropě: zkušenosti, problémy a výzvy*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. Výzkum. ISBN 978-80-210-4458-6.

GELLNER, Ernest André. *Národy a nacionalismus*. Praha: Hříbal, 1993. Poznání. ISBN 80-900892-9-1.

GOMEZ-REINO CACHAFEIRO, Margarita. *Ethnicity and nationalism in Italian politics: inventing the Padania : Lega Nord and the northern question*. Aldershot: Ashgate, 2002. ISBN 0-7546-1655-X.

GRINC, Jaroslav. *Právo pro politology*. Praha: Grada, 2010. Politologie. ISBN 978-80-247-2921-3.

GUIBERNAU, Montserrat. *Catalan nationalism: Francoism, transition and democracy*. London: Routledge, 2004. ISBN 0-415-32240-5.

GUNTHER, Richard a José Ramón MONTERO. *The politics of Spain*. Cambridge: Cambridge University Press, 2009. Cambridge textbooks in comparative politics. ISBN 978-0-521-84333-1.

HEYWOOD, Andrew. *Politické ideologie*. 4. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008a. ISBN 978-80-7380-137-3.

HEYWOOD, Andrew. *Politologie*. 3. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008b. ISBN 978-80-7380-115-1.

HROCH, Miroslav. *Národy nejsou dílem náhody: příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2009. Studijní texty. ISBN 978-80-7419-010-0.

HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty. ISBN 80-86429-20-2.

KAŠPAR, Josef. Unést břímě jihu. *Respekt*. 1996, 8(18), 17. ISSN 0862–6545.

KÖSSL, Jiří, Jan ŠTUMBAUER a Marek WAIC. *Kapitoly z dějin tělesné kultury*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-3420-3

LEPSCHY, Anna Laura et al. Linguistic Variety in Italy. In: LEVY, Carl. *Italian regionalism: history, identity and politics*. Oxford: Berg, 1996. ISBN 1-85973-131-7.

LYTTELTON, Adrian. Shifting Identities: Nation, Region and City. In: LEVY, Carl. *Italian regionalism: history, identity and politics*. Oxford: Berg, 1996. ISBN 1-85973-131-7.

MILZA, Pierre. *Mussolini*. Praha: Volvox Globator, 2013. ISBN 978-80-7207-894-3.

MORENO, Luis. *The Federalization of Spain*. London: Frank Cass, 2001. ISBN 0-7146-8164-4.

NEUBAUER, Zdeněk. *Státověda a teorie politiky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Studijní texty. ISBN 80-86429-51-2.

NEWELL, James. *The politics of Italy: governance in a normal country*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010. Cambridge textbooks in comparative politics. ISBN 978-0-521-60046-0.

PAVLÍČEK, Jan F. *Dějiny Itálie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. Učebnice. ISBN 978-80-244-5274-6.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. Díl 1, Obecná státověda. Praha: Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-053-6.

PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-721-4.

ROKKAN, Stein. *Staat, Nation und Demokratie in Europa: die Theorie Stein Rokkans*. Frankfurt am Main: Suhrkamp, 2000. Suhrkamp Taschenbuch Wissenschaft. ISBN 978-3-518-29073-6.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Přehled moderních politologických teorií: empiricko-analytický přístup v soudobé politické vědě*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0742-9.

SMITH, Anthony D. *Nationalism: theory, ideology, history*. Repr. 2007. Cambridge: Polity Press, 2007. Key concepts. ISBN 978-0-7456-2659-8.

SORENS, Jason. *Secessionism: Identity, Interest, and Strategy*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2012. ISBN 978-0-7735-3930-3.

SPENCER, Metta. *Separatism: democracy and disintegration*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 1998. ISBN 0-8476-8584-5.

SPOTTIS, Frederic a Theodor WIESER. *Italy: a difficult democracy : a survey of Italian politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1988. ISBN 0-521-30451-2.

STRMISKA, Maxmilián. *Katalánské politické strany: katalánské strany a regionální stranicko-politický systém v letech 1977-2002*. Brno: AP, 2003. ISBN 80-902652-2-7.

STRMISKA, Maxmilián. *Liga Severu a regionální strany v Itálii*. Brno: Anton Pasienska,

2004. ISBN 80-902652-4-3.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. ISBN 80-85959-32-1.

SWENDEN, Wilfried. *Federalism and regionalism in Western Europe: a comparative and thematic analysis*. New York: Palgrave Macmillan, 2006. ISBN 1-4039-0627-0.

ŠUSTKOVÁ, Markéta. Role politických aktérů v procesu decentralizace Itálie. In: FIALA, Vlastimil et al. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc – Praha: Moneta – FM, 2002. ISBN 80-900965-8-1.

TAMBINI, Damian. *Nationalism in Italian politics: the stories of the Northern League, 1980-2000*. London: Routledge, 2001. ISBN 0-415-24698-9.

TORSVIK, Per. *Mobilization, center-periphery structures and nation-building: a volume in commemoration of Stein Rokkan*. Bergen: Universitetsforlaget, 1981. ISBN 82-00-05757-7.

UBIETO ARTETA, Antonio. *Dějiny Španělska*. 3. dopl. vyd. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-836-5.

Ústavy států Evropské unie. Díl první, Ústavní texty Belgie, Dánska, Finska, Francie, Irsko, Itálie, Lucemburska, Německo, Nizozemí, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velké Británie. 2. vyd. Praha: Linde, 2004. ISBN 80-7201-466-8.

ŽALOUDEK, Karel. *Encyklopedie politiky*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-209-0.

Elektronické zdroje:

ALBERTAZZI, Daniele, Arianna GIOVANNINI a Antonella SEDDONE. 'No regionalism please, we are Leghisti!' *The transformation of the Italian Lega Nord under the leadership of Matteo Salvini*. *Regional & Federal Studies* [online]. 2018, **28**(5), 645-671 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/13597566.2018.1512977>

ALBERTAZZI, Daniele. 'Back to our roots' or self-confessed manipulation? The uses of the past in the Lega Nord's positing of Padania. *National Identities* [online]. 2006, **8**(1), 21-39 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=976d1ca4-933a-462f->

[8a24-b51d22d6b600%40sessionmgr120](#)

Archivio storico delle elezioni. *Ministero dell'Interno* [online]. 2019 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: <https://elezionistorico.interno.gov.it/index.php>

Catalan Self-determination Referendum. *Generalitat de Catalunya* [online]. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: http://www.catalangovernment.eu/pres_gov/government/en/pressnotice/303544/catalan-self-determination-referendum.html

Constitución Española. *Boletín Oficial del Estado* [online]. Madrid, 2016 [cit. 2019-03-10]. Dostupné z: https://www.boe.es/legislacion/codigos/codigo.php?id=158_Constitucion_Espanola_The_Spanish_Constitution_&modo=1

Costituzione della Repubblica Italiana. *Senato della Repubblica* [online]. Roma, 2012 [cit. 2019-04-05]. Dostupné z: <https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf>

COUFALOVÁ, Lucie. Lost Credibility: Who Should Be Blamed for the Increasing Support for Separatism in Catalonia? *Politologická revue* [online]. 2017, **23**(1), 133-159 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=ed32d277-f86d-4a67-8f6a-a94d7c090316%40sessionmgr120>

Demographic indicators: Estimates for the year 2018. *Istat* [online]. 2019 [cit. 2019-04-04]. Dostupné z: https://www.istat.it/it/files//2019/02/Indicatoridemografici2018_EN.pdf

DÍEZ, Anabel a Camilo BAQUERO. Quim Torra sworn in as Catalan premier with no mention of king, Constitution. *El País* [online]. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: https://elpais.com/elpais/2018/05/17/inenglish/1526553309_446617.html

Dichiarazione di indipendenza e sovranità della Padania [online]. Venezia, 1996 [cit. 2019-04-07]. Dostupné z: https://web.archive.org/web/20060511193255/http://www.leganord.org/ilmovimento/momentistorici/venezia_settembre96.pdf

DVOŘÁKOVÁ, Kateřina a Miroslava FERRAROVÁ. Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámsko na cestě k nezávislosti? *Politologická revue* [online]. 2014, **20**(2), 31-62 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=e11f64ec-c870-4ffd-8f0c->

[5a932f16a362%40pdc-v-sessmgr06](#)

Elecciones Catalanas 2015. *El País* [online]. 2015 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://resultados.elpais.com/elecciones/2015/autonomicas/09/index.html>

Elecciones Catalanas 2017. *El País* [online]. 2017 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://resultados.elpais.com/elecciones/2017/autonomicas/09/index.html>

FELICE, Emanuele. The socio-institutional divide. Explaining Italy's regional inequality over the long run. *Collegio Carlo Alberto* [online]. 2017, (503) [cit. 2019-04-06]. Dostupné z: <https://www.carloalberto.org/wp-content/uploads/2018/11/no.503.pdf>

FRANK, Libor. Pojmy centrum a periferie v teorii Steina Rokkana a relevance jejich vymezení ve věku informačních technologií. *Středoevropské politické studie* [online]. 2002, 4(2/3), 31-35 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/3899>

FROST, Gerald. The Catalan Problem. *New Criterion* [online]. 2017, 36(4), 40-44 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

GIORDANO, Benito. A comparison of Catalan and 'Padanian' nationalism: more similarities than differences? *Journal of Southern Europe* [online]. 2001, 3(2), 111-130 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=b2ee8dc7-5cb6-41cc-ae29-3cdbf5b41e6d%40sessionmgr120>

GIORDANO, Benito. The Contrasting Geographies of 'Padania': the Case of the Lega Nord in Northern Italy. *Area* [online]. 2001, 33(1) [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=2&sid=aeba3-e359-4785-9594-ed6a30ff26b9%40sessionmgr101>

Gross domestic product (GDP) in Catalonia and the whole of Spain between 2003 and 2017 (in million euros). *Statista* [online]. 2019 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/327063/gross-domestic-product-in-catalonia-and-spain/>

HLOUŠEK, Vít. Centra a periferie v Evropě – přístup Steina Rokkana. *Středoevropské politické studie* [online]. 2004, 6(1), 21-30 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4030>

HLOUŠEK, Vít. Koncept konfliktních linií a problematika evropské integrace. *Sociologický časopis / Czech Sociological Review*[online]. 2007, **43**(2), 361-378 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z:

http://sreview.soc.cas.cz/uploads/96fdd9d23fda3c8baad097b4d4e2a73652bde46e_639_07-2%20Hlousek.pdf

HRUŠKOVÁ, Tereza. *Proměna politické strany Liga Severu v Itálii*. Praha, 2016. 73 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Martin Mejstřík. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/162696/>

Informační centrum OSN v Praze. Dokumenty OSN. Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního Soudního dvora [online]. [cit. 2019-02-10]. Dostupné z:

<http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>

Informační centrum OSN v Praze. Dokumenty OSN. Mezinárodní pakt o občanských a politických právech [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/mezinar.pakt-obc.a.polit_.prava_.pdf

LEGÁTOVÁ, Kristýna. *Vznik fašismu v Itálii a role Benita Mussoliniho*. Plzeň, 2019. 41 s. Bakalářská práce (Bc.). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická. Katedra historických věd. Vedoucí diplomové práce Mgr. Petra Kodetová. Dostupné z:

<https://otik.zcu.cz/bitstream/11025/19371/1/Bakalarska%20prace%20-%20Legatova%20K..pdf>

MAJOVSKÁ, Barbara. *Španělský fiskální federalismus v historii a současné praxi*. Praha, 2014. 33 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí diplomové práce PhDr. Irah Kučerová, Ph.D. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/138554/>

MORA, Rosa. *Cataluña vota a favor del Estatuto de forma rotunda, pese a una abstención del 50,59%*. *El País* [online]. 2006 [cit. 2019-03-15]. Dostupné z:

https://elpais.com/diario/2006/06/19/espana/1150668001_850215.html

MURO, Diego a Alejandro QUIROGA. Building the Spanish Nation: The Centre-Periphery Dialectic. *Studies In Ethnicity* [online]. 2004, **4**(2), 18-37 [cit. 2018-12-16].

Dostupné z: <https://onlinelibrary-wiley-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/epdf/10.1111/j.1754-9469.2004.tb00065.x>

ORRIOLS, Lluís a Toni RODON. The 2015 Catalan Election: The Independence Bid at the Polls. *South European Society and Politics* [online]. 2016, **21**(3), 359–381 [cit. 2019-

03-16]. Dostupné z:

<https://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&profile=eds>

Population by Autonomous Communities. *Instituto Nacional de Estadística* [online]. 2019 [cit. 2019-03-09]. Dostupné z: <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=2853>

POTOČNÝ, Miroslav. Zásada sebeurčení národů. *Mezinárodní vztahy / Czech Journal of International Relations* [online]. 1968, 3(2), 23-40 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/564>

Právo národa na sebeurčení. *AMO* [online]. 2010 [cit. 2019-02-10]. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Pr%C3%A1vo-n%C3%A1roda-na-sebeur%C4%8Den%C3%AD-GA.pdf>

PRUDÍKOVÁ, Dana. Teritoriální cleavage: vývoj vztahů a postoje kontinentální Francie k požadavkům korsického ostrovního společenství. *Politologický časopis* [online]. 2004, 11(4), 370-392 [cit. 2019-04-12]. Dostupné z: http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2004/4/Polcas_2004_4_pp_370_392.pdf

Quim Torra: Konec 199 dní bezvlády. *Catalunya 2011* [online]. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <http://catalunya2011.blogspot.com/2018/05/quim-torra-konec-199-dni-bezvladi.html>

RADAČIČOVÁ, Simone. Puigdemont chce jako premiér řídit Katalánsko přes Skype. Na návštěvě v Dánsku mu ale hrozí zatčení. *IHned.cz* [online]. 2018 [cit. 2019-03-16]. Dostupné z: <https://zahranicni.ihned.cz/c1-66024230-puigdemont-opustil-belxicky-exil-a-priletel-do-danska-madrid-uz-pozadal-o-aktivaci-eurozatykace>

SLÁDKOVÁ, Tereza. Katalánsko a snaha o nezávislost: faktory ovlivňující separatismus Katalánců. *Kulturní studia* [online]. 2014, 2014(1), 46-63 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: <http://kulturnistudia.cz/wp-content/uploads/2014/06/Katal%C3%A1nsko-a-snaha-o-nez%C3%A1vislost-faktory-ovliv%C5%88uj%C3%ADc%C3%AD-separatismus-Katal%C3%A1nc%C5%AF.pdf>

Sovereignty. *Encyclopaedia Britannica* [online]. 2019 [cit. 2019-02-09]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/sovereignty>

ŠABATKA, Michal. (2010). Španělský regionalismus, volební arény a umírňující se konflikt. *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 1, s. 33-56. Dostupné z: https://acpo.fsv.cuni.cz/ACPOENG-17-version1-Sabatka_02_01_merged.pdf

WOOD, John R. Secession: A Comparative Analytical Framework. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* [online]. 1981, **14**(1), 107-134 [cit. 2018-12-16]. Dostupné z: https://www-jstor-org.ezproxy.is.cuni.cz/stable/3230396?seq=1#metadata_info_tab_contents

Teze závěrečné diplomové práce

Katedra politologie IPS FSV UK

Příjmení,
jméno: **Voráček Michal**

Název práce: **Separatistické tendence v Evropě - příklad Španělska a Itálie**

Vedoucí práce: **PhDr. Michael Romancov, Ph.D.**

Název práce v AJ: **Separatist tendencies in Europe on the example of Spain and Italy**

Studijní obor: **Politologie a mezinárodní vztahy (Bc.)**

Semestr zadání:

letní

Ak. rok podání: **2017/2018**

Předpokládaný termín
dokončení: **LS 2019**

Typ práce: **bakalářská**

Zdůvodnění výběru práce (max 2000 znaků):

Patrně hlavním důvodem pro výběr tohoto tématu je jeho aktuálnost. Separatistické tendence v poslední době nabírají na síle v několika Evropských zemích. Hlavním důvodem pro snahu získat autonomii či úplnou nezávislost však není ve všech případech národní identita, jako tomu bylo dříve. Stále častějším argumentem se stává ekonomická vyspělost regionů, které mají pocit, že doplácí na chudší a méně vyspělé oblasti. V neposlední řadě byl důvodem pro výběr tohoto tématu osobní zájem o tyto dvě oblasti a jejich historický vývoj.

Předpokládaný cíl (max 1500 znaků):

Cílem bakalářské práce je analýza separatistických tendencí ve Španělsku a Itálii, na jejímž základě pak bude možné porovnat důvody těchto tendencí v obou zemích a faktory a argumenty, které je posilují. Dále se bude práce zabývat, jaké je momentální postavení vybraných oblastí (tedy Katalánska a Padánie) v rámci jejich domovských států, jaká se liší politická reprezentace těchto regionů a popřípadě jaká je pravděpodobnost získání autonomie či úplné nezávislosti na domovských státech.

Metodologie práce (max 1500 znaků):

Bakalářská práce bude kombinací deskripce s komparativní případovou studií. Nejprve bude stručně představen historický, geografický, politický a socioekonomický vývoj Katalánska v rámci Španělska a oblasti tzv. Padánie v rámci Itálie, na jehož základě pak budou analyzovány důvody těchto zemí získat autonomii či nezávislost na svých domovských státech. Následně budou získaná data komparována. Bakalářská práce bude vycházet z teorie konfliktních linií Steina Rokkana, konkrétně z teorie centrum-periferie.

Základní charakteristika tématu (max 1500 znaků):

Separatismus zjednodušeně představuje konflikt mezi územní celistvostí státu a právem národa na sebeurčení. Právě separatismus stojí za vznikem řady států, včetně první Československé republiky. Jak již bylo zmíněno, v posledních letech se jedná o silící fenomén, který je možné pozorovat v několika evropských zemích. Rozdíl oproti minulosti, kdy bylo primárním důvodem pro získání nezávislosti národní uvědomění, spočívá v tom, že v současné době některé oblasti usilující o autonomii či nezávislost argumentují ekonomickou vyspělostí oproti zbytku země.

Předpokládaná struktura práce (max 1400 znaků):

Úvod
1. Vymezení základních pojmů
2. Koncept konfliktních linií
3. Separatistické tendence v Katalánsku
    3.1 Historický vývoj Španělského království
    3.2 Původ a vzestup současného separatismu v Katalánsku
    3.3 Separatistická politická reprezentace
4. Separatistické tendence v Padánii
    4.1 Historický vývoj Italské republiky
    4.2 Původ a vzestup současného separatismu v Padánii
    4.3 Separatistická politická reprezentace
5. Komparace separatistických tendencí v Katalánsku a Padánii
Závěr

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

- FIALA, Vlastimil a Blanka ŘÍCHOVÁ. *Úloha politických aktérů v procesu decentralizace*. Olomouc - Praha: Moneta - FM, ve spolupráci s katedrou politologie a společenských věd Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a katedrou politologie Institutu politologických studií Univerzity Karlovy, 2002. ISBN 80-900965-8-1.
- STRMISKA, Maxmilián. *Liga Severu a regionální strany v Itálii*. Brno: Anton Pasienska, 2004. ISBN 80-902652-4-3.
- HROCH, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus: čítanka textů*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty. ISBN 80-86429-20-2.
- BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. Universum. ISBN 80-86101-66-5.
- *State formation, nation-building, and mass politics in Europe: the theory of Stein Rokkan; based on his collected works / edited by Peter Flora with Stein Kuhnle and Derek Urwin*. Oxford: Oxford University Press, 2007. ISBN 978-0198280323
- GIORDANO, Benito. The contrasting geographies of 'Padania': the case of the Lega Nord in Northern Italy. *Area* [online]. 2001, 33(1), 27-37.
- GIORDANO, Benito a Elisa ROLLER. A comparison of Catalan and 'Padanian' nationalism: more similarities than differences?. *Journal of Southern Europe & the Balkans* [online]. 2001, 3(2), 111-130.
- ALBERTAZZI, Daniele. 'Back to our roots' or self-confessed manipulation? The uses of the past in the Lega Nord's positing of Padania. *National Identities* [online]. 2006, 8(1), 21-39.
- DVOŘÁKOVÁ, Kateřina a Miroslava FERRAROVÁ. Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámsko na cestě k nezávislosti? *Politologická Revue* [online]. 2014, 20(2): 31-62.
- COUFALOVÁ, Lucie. Lost Credibility: Who Should Be Blamed for the Increasing Support for Separatism in Catalonia? *Politologická Revue* [online]. 2017, 23(1), 133-159.

Teze odevzdány dne: _____

_____ **podpis studenta/-ky**

Schváleno vedoucím práce dne: _____

Schváleno garantkou/koordinátorem oboru dne: _____

_____ **podpis vedoucího práce**

_____ **podpis garantky / koordinátora oboru**

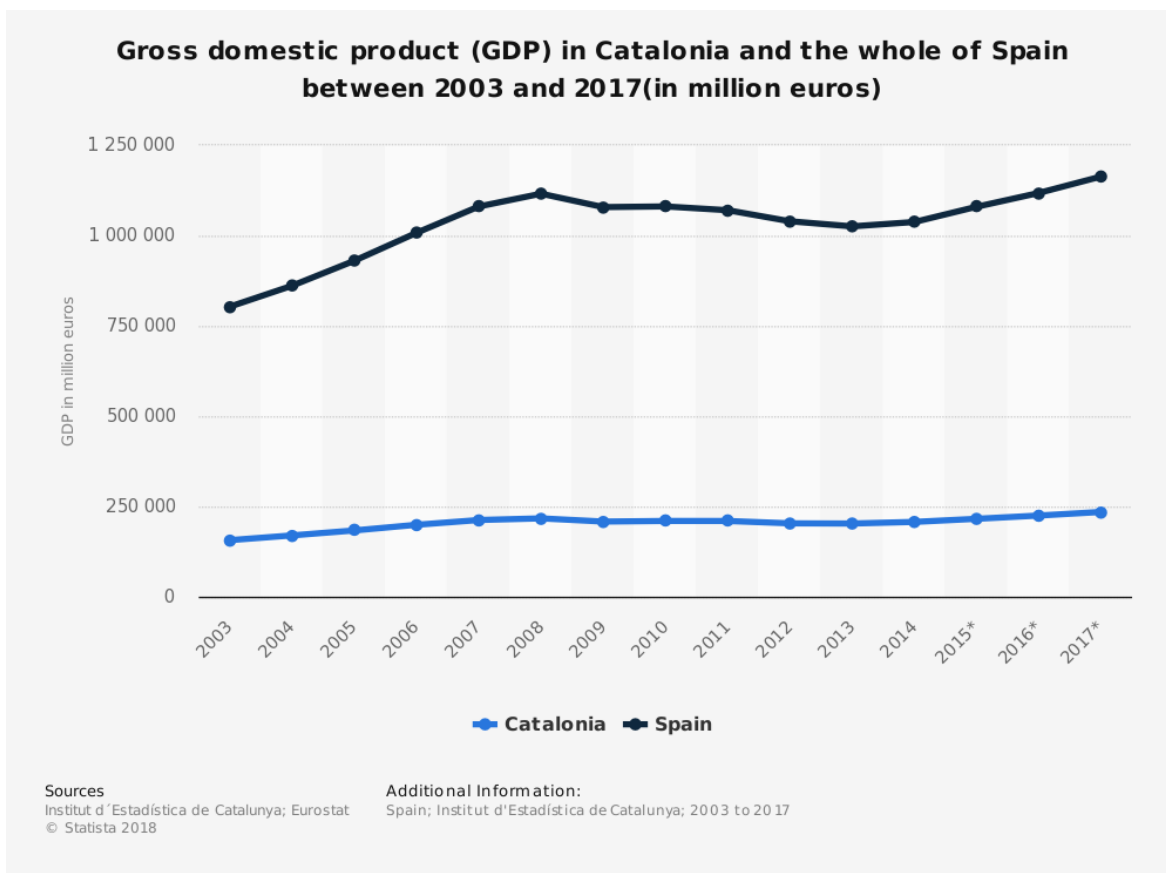
Seznam příloh

- Příloha č. 1:** Autonomní společenství Španělského království (mapa)
- Příloha č. 2:** Vývoj HDP v Katalánsku a v celém Španělsku v letech 2003–2017 (graf)
- Příloha č. 3:** Výsledky voleb do regionálního parlamentu v Katalánsku 2015 (graf)
- Příloha č. 4:** Výsledky voleb do regionálního parlamentu v Katalánsku 2017 (graf)
- Příloha č. 5:** Administrativní uspořádání Italské republiky (mapa)
- Příloha č. 6:** Deklarace nezávislosti a suverenity Padanie (text)
- Příloha č. 7:** Dlouhodobý vývoj regionální nerovnosti v Itálii podle makroregionů (graf)
- Příloha č. 8:** Ekonomické rozdíly mezi severem a jihem Itálie (graf)
- Příloha č. 9:** Volební zisky Ligy Severu v parlamentních volbách 1992–2018 (graf)
- Příloha č. 10:** Výsledky parlamentních voleb v Itálii 2018 (graf)

Příloha č. 1: Autonomní společenství Španělského království

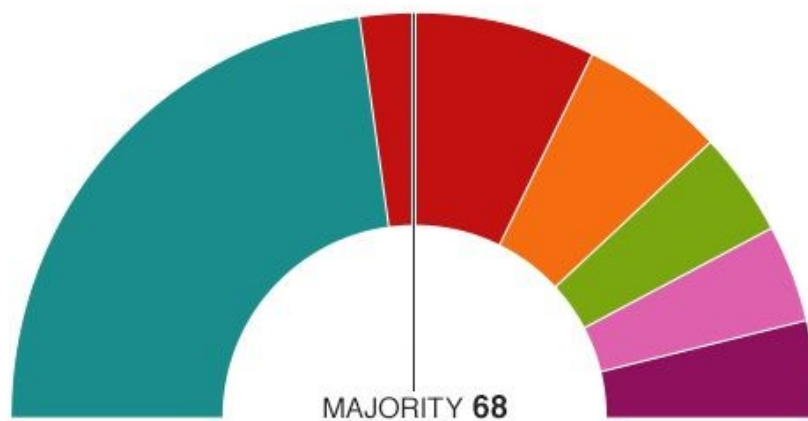
Příloha č. 2: Vývoj HDP v Katalánsku a v celém Španělsku v letech 2003–2017

Příloha č. 3: Výsledky voleb do regionálního parlamentu v Katalánsku 2015 (graf)

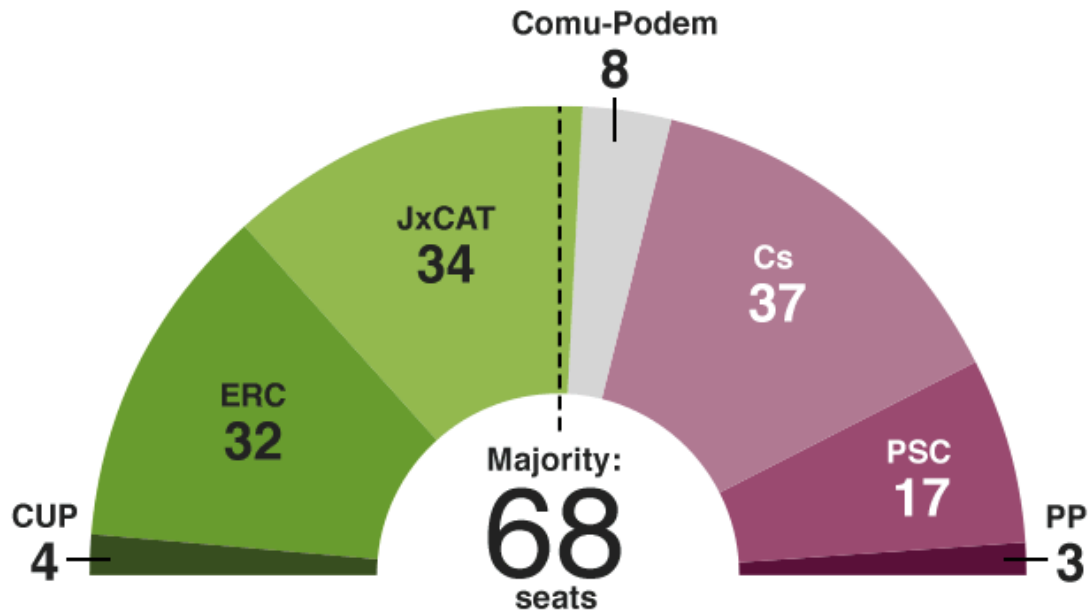
Catalan regional election results

- **62** JxSi (Together for Yes)
- **25** C's (Citizens)
- **16** PSC (Socialists)
- **11** CatSiqueesPot (Catalonia yes we can)
- **11** PP (People's Party)
- **10** CUP (Popular Unity)

Příloha č. 4: Výsledky voleb do regionálního parlamentu v Katalánsku 2017 (graf)

The split in the Catalan parliament

Pro-independence

- CUP** Popular Unity
- ERC** Catalan Republican Left
- JxCAT** Together for Catalonia

Anti-independence

- Cs** Citizens
- PSC** Socialists
- PP** Popular Party

Non-aligned

- Comu-Podem** Catalonia in Common - We can

Source: Catalan Government

BBC

Příloha č. 5: Administrativní uspořádání Italské republiky

Příloha č. 6:

DEKLARACE NEZÁVISLOSTI A SVRCHOVANOSTI PADÁNIE

Benátky, 15. září 1996

My, národy z Padánie, které spojuje velická řeka Pád, z Emilie, Furlánska, Ligurie, Lombardie, Marche, Piemontu, Romagni, Jižního Tyrolska – Horního Adige, Toskánska, Tridentska, Umbrie, Údolí Aosty, Benátska a Julského Benátska, jsme se zde sešli dnes, 15. září 1996, abychom prostřednictvím Ústavodárného shromáždění jednohlasně potvrdili a prohlásili, že nastal čas zpřetrhat pouta, která je pojí s ostatními, a vytvořit nezávislý a svrchovaný stát, a přijmout tak mezi ostatními státy světa roli, která jim náleží dle přirozeného práva na sebeurčení. Aby bylo dosaženo respektu mezinárodního společenství i celého lidstva, je třeba předložit důvody, které k separaci vedly.

Od nepaměti žijeme v této zemi, kterou nám předali naši předkové, vody našich velkých řek jí dodávají vláhu, obděláváme její půdu, pracujeme zde, chráníme ji a milujeme. Zde jsme vynalezli svůj osobitý styl života, rozvíjeli jsme umění a pracovali jsme. Jsme součástí historické oblasti Padánie, která navzdory silné socioekonomické vnitřní integraci respektuje a uznává různorodost národů, které ji tvoří. Tyto země spojují pouta, která jsou pevná jako roční období, která jim vládnou, prvky, které je utvářejí, národy, které je obývají. Tvoříme tedy přirozené společenství se společnou kulturou i socioekonomickým profilem. Sdílíme stejné hodnoty, kulturu, historii a spojují nás i rovné sociální, morální a ekonomické podmínky. Padánie je naše pýcha, náš zdroj a představuje jedinou možnost na svobodné vyjádření jak pro jednotlivce, tak i pro celou komunitu. Historii italského státu charakterizuje naopak koloniální útlak, ekonomické vykořisťování a morální úpadek. Italský stát po celou dobu systematicky okupoval, skrze svůj byrokratický aparát, ekonomický a sociální systém Padánie. Italský stát systematicky potlačoval veškerou formu autonomie a také právo na vlastní spravování našich měst, obcí, provincií i krajů. Italský stát znemožnil pokojné žití budoucím generacím obyvatel Padánie tím, že promrhal ohromné částky za podvodné zakázky a pseudosociální, klientelistickou a kriminální politiku, která Padánii i celou Itálii přivedla do nyní již neodvratitelného úpadku. Italský stát lstí donutil obyvatele Padánie přihlížet systematickému zneužívání ekonomických a finančních zdrojů, které pocházejí z jejich každodenní práce, aby je pak následně mohl rozházet v nesčetných případech klientelismu a mafiánských praktik, které se odehrávají v jižních regionech. Italský stát se svévolně pokusil potlačit jazyky a identitu národů Padánie prostřednictvím kolonizace veřejného školství. Italský stát nařídil národům v Padánii přijímat nespravedlivé zákony, jejichž dodržování si vynucuje za pomoci soudu, který je obsazován dle rasistických kritérií. Italský stát se snažil podrobit si obyvatele

Padanie tím, že přiřazoval úkoly, veřejné funkce a funkce v bezpečnostních složkách státním úředníkům a zástupcům policie, kteří podporovali ten nejhanebnější koloniální centralismus. Italský stát odebral obyvatelům Padanie jejich ustavující moc a ukazuje se jako naprosto netečný vůči protestním hlasům, které se stále hlasitěji ozývají.

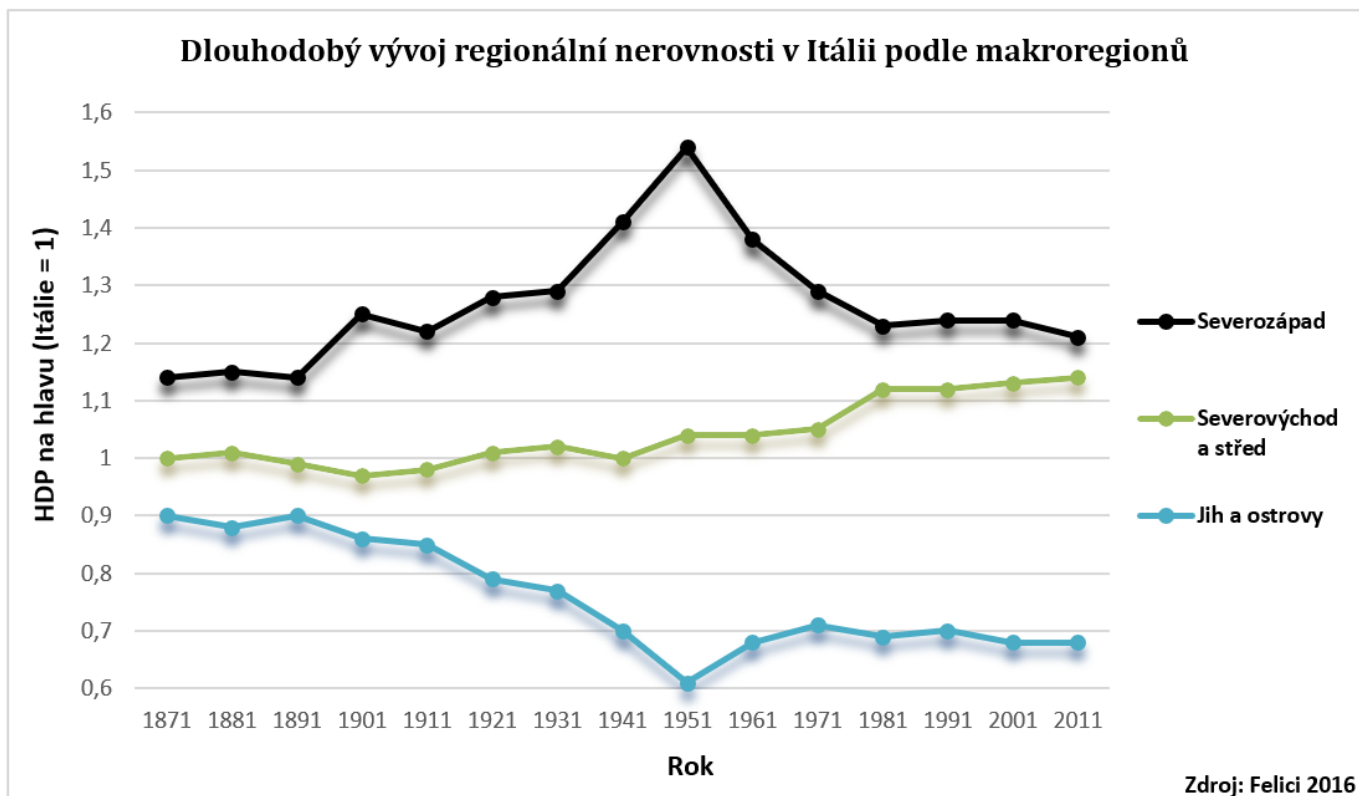
Všechny tyto důvody nás vedou k hlubokému přesvědčení, že další setrvávání Padanie jako součásti Itálie by znamenalo postupnou ztrátu naděje na opětovné zlepšení životních podmínek a naprosté potlačení identity národů, které jsou její součástí. Jsme si plně vědomi toho, že svobodná a nezávislá Padanie se stane pro politiky a instituce prvotním vzorem pro vytvoření Evropy složené z nezávislých regionů a etnik. Jsme přesvědčeni, že svobodná a nezávislá Padanie se stane garantem spolupráce, tolerance a míru mezi národy. My, kteří jsme se zde dnes sešli, představujeme poslední naději na to, že kolonialistický režim, který k nám přichází z Říma, aby utlačoval obyvatele Padanie, brzy skončí.

MY, NÁRODY PADÁNIE, prohlašujeme, že pro nás víra a odvaha předků, kteří bojovali za svobodu našich národů, představuje dědictví, jež nás vede k tomu, abychom se jednou pro vždy stali strůjci našeho vlastního osudu. Že ctíme nezadatelné právo každého národa, aby se rozhodl, s kým chce setrvat a jak a kým chce být řízen. Že chceme uplatnit svoje právo a vůli plně přijmout moc, která náleží samostatnému státu, tj. odvádět daně, hlasovat o všech zákonech a podepisovat veškeré dohody. Že Padanie bude všech, mužů a žen, kteří ji obývají, brání a uznávají a ti všichni, to jsme my sami. Že dozrál čas, aby mohlo být započato velké tažení, které povede ke zrození naší nové země, které tímto dnes dáváme jméno Padanie.

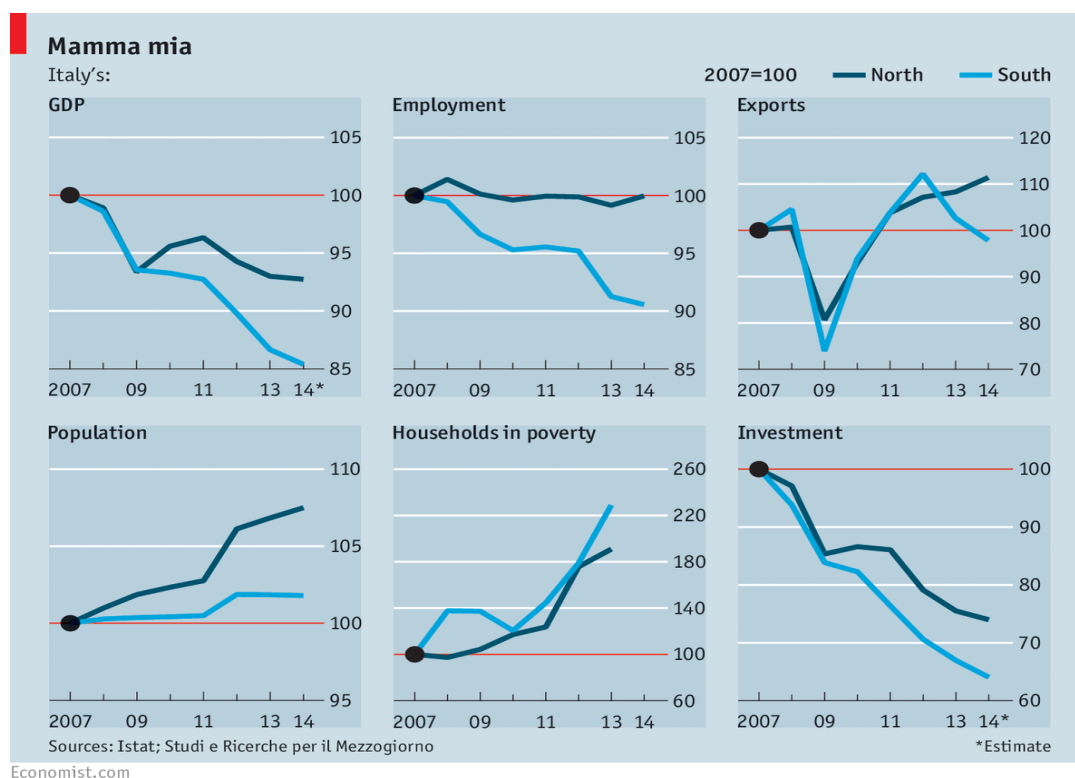
Ve jménu a s pravomocí, jež plyne z přirozeného práva na sebeurčení a z naší svobodné vůle, promlouváme hlasem našich svobodných institucí, které volají po učení k lásce ke svobodě, a našich statečných otců Padanie, kteří jsou svědky poctivosti a čestnosti našich záměrů.

MY, NÁRODY PADÁNIE, slavnostně prohlašujeme, že PADÁNIE SE STÁVÁ NEZÁVISLOU A SVRCHOVANOU FEDERATIVNÍ REPLUBLIKOU, na podporu toho, co jeden druhému nabízíme, na podporu vzájemných závazků, našich životů, majetku a naší cti.

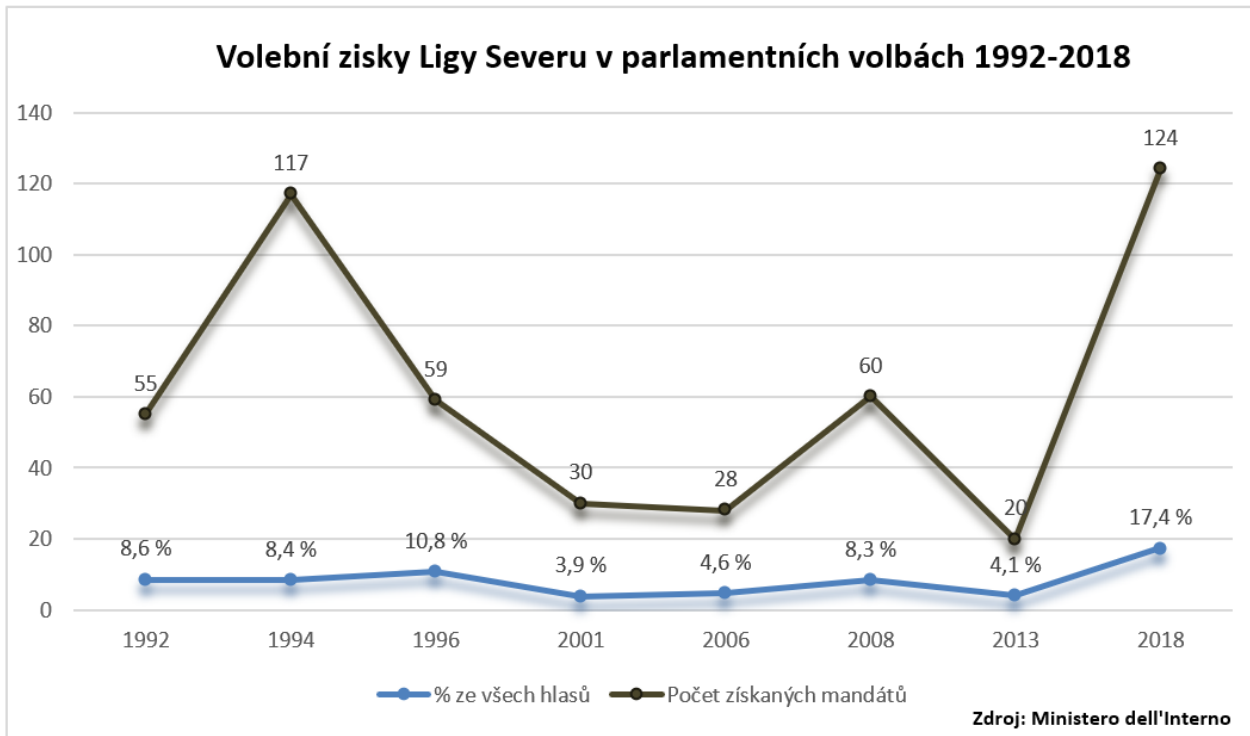
Příloha č. 7: Dlouhodobý vývoj regionální nerovnosti v Itálii podle makroregionů

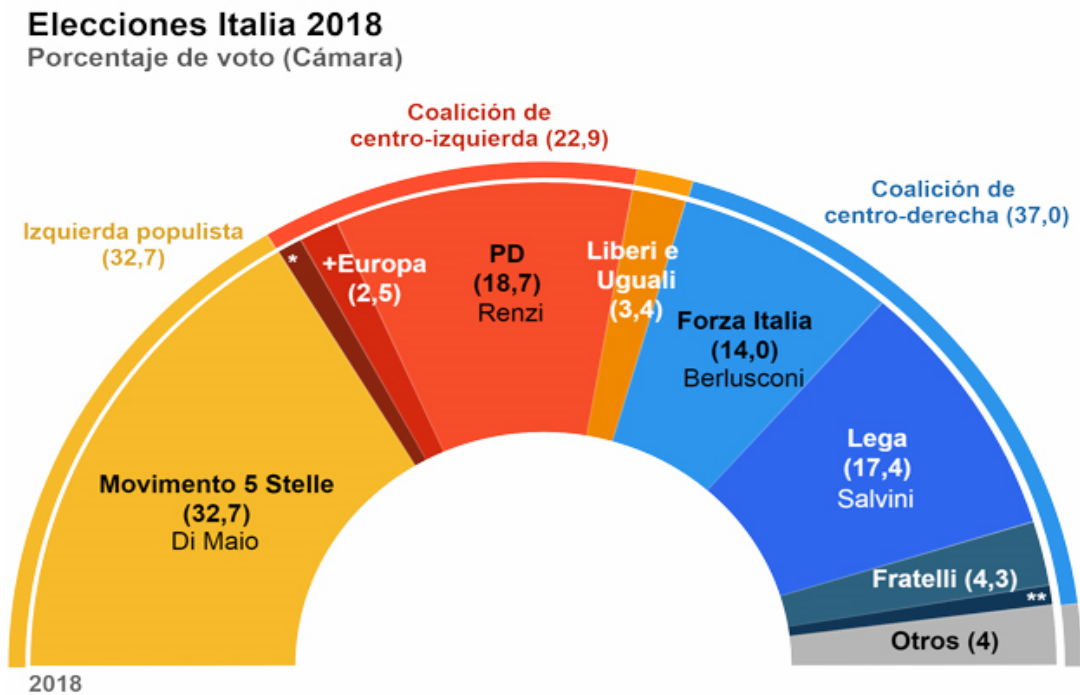
Příloha č. 8: Ekonomické rozdíly mezi severem a jihem Itálie

Příloha č. 9: Volební zisky Ligy Severu v parlamentních volbách 1992-2018

Příloha č. 10: Volební zisky Ligy Severu v parlamentních volbách 1992-2018

*Otros coalición centro-izquierda: Italia Europa Insieme (0,6), Civica Popolare (0,5), SVP-PATT (0,4)
 **Otros coalición centro-derecha: Noi con l'Italia-UDC (1,3)